

De algemeene inrichting van stellingen in laag terrein.

DOOR

P. W. SCHARROO,

Kapitein der Genie, Leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

Waarde van het polderland. Betreffende de inrichting van moderne stellingen in laag terrein zijn nog betrekkelijk weinig gegevens beschikbaar.

Ook de ervaringen, opgedaan in den strijd aan de Yser, mogen niet zonder meer slaafs worden toegepast op de Nederlandsche polderterreinen, al worden in deze lessen uit den aard der zaak ook voor ons vele, nuttige aanwijzingen gevonden.

Het kan niet genoeg herhaald worden, dat het versterken van het terrein eene *tactische* gevechtshandeling is als elke andere. Eene handeling dus, welke afhankelijk is van het tactisch doel van den strijd, van den aard van het terrein en van de plaatselijke omstandigheden. Elk terrein heeft een eigen karakter en moet dus in overeenstemming hiermede als strijdmiddel worden gebruikt. Een algemeen schema, een altijd te volgen recept is dus voor de versterking van het terrein niet te geven!

Met het oog hierop moet worden opgemerkt, dat ook alle polderterreinen niet hetzelfde karakter hebben. Het hooge, Vlaamsche polderland is geheel verschillend van het meerendeel van onze Nederlandsche polders en ook tusschen deze laatste onderling is nog een groot onderscheid te maken.

Het sterk doorsneden, vlakke laagveenlandschap, waarin troepenbewegingen naast de wegen slechts uiterst bezwaarlijk kunnen plaats vinden, is weder geheel anders dan de kleipolders en de droogmake-rijen. Hier toch zijn minder vaarten en slooten aanwezig en ligt het slootpeil ($\pm 0,8$ M. onder het terreinpeil) meestal lager dan in de laagveenpolders, zoodat deze terreinen, behalve in de regentijden, naast de wegen beter begaanbaar zijn dan het laagveenlandschap.

Overigens heeft het laagveenlandschap een uitgebreid wegennet. De wegen zijn smal, voor het meerendeel verhard en — wanneer zij niet gelijktijdig waterkeeringen vormen —, gewoonlijk $\pm 0,5$ M. boven het omliggend terrein gelegen, en daarvan door wegslooten of vaarten gescheiden. De dorpen zijn in hoofdzaak langs de dijken gebouwd, terwijl in de drassige polders, waar veeteelt het hoofdbedrijf is, slechts zeer enkele, verspreid liggende boerenwoningen, omgeven door eenig houtgewas, worden aangetroffen.

In de diepe droogmakerijen, waar de landbouw op den voorgrond treedt, wordt eene regelmatige verdeling aangetroffen met lange, rechte wegen, waarlangs zich ook de dorpen uitstrekken. De kleipolders, met vooral landbouw en ook veeteelt als hoofdmiddelen van bestaan, hebben talrijke, smalle en harde wegen. In verband met het grootere draagvermogen van den bodem hebben de dorpen hier niet den langgerekten vorm, terwijl ook talrijke, welvarerde, afzonderlijk gelegen en door hoog geboomte omringde boerenhoeven worden aangetroffen.

Dit alles zijn slechts enkele van de vele hoofdpunten, waarmede bij het gebruik van het polderland als strijdmiddel rekening moet worden gehouden. Maar met nadruk moet worden opgemerkt, dat eene doelmatige verdediging van het polderland in de eerste plaats eischt eene grondige kennis van het karakter en van de eigenaardigheden van het polderterrein 1) en voor de officieren bovendien van den waterstaatkundigen toestand hiervan.

Verder zullen niet alleen alle soldaten, maar zal het geheele volk moeten worden geoefend in den polderoorlog met zijne vele, eigenaardige bezwaren. Het polderland is op zichzelf reeds een krachtig, nationaal strijdmiddel, dat alleen dan tot zijne volle kracht gebruikt kan worden, wanneer dit geschiedt op grond van eene nationale oorlogsvoorbereiding van het geheele volk, steunend op eene nationale strategie en eene nationale tactiek. Elk Hollander moet het polderland kennen, zich hier thuis gevoelen.

Want uit den strijd aan de Yser mag zeker deze les worden getrokken, dat ook voor den modernen oorlog het polderland een krachtig strijdmiddel is gebleven, indien het gebruik in overeenstemming wordt gebracht met de moderne wijze van aanvallen.

Het is hier niet de plaats, om een overzicht te geven van den strijd om de Yser-linie 2). Slechts zij opgemerkt, dat, zelfs zonder inundatiën,

1) Voor het bestudeeren van het karakter van het polderland wordt verwezen naar:
W. E. van Dam van Isselt. De Nederlandsche landschapstypen en hunne militair-aardrijkskundige beteekenis.

Dr. A. A. Beekman. Nederland als polderland. 2e druk.

Dr. Blink. Tegenwoordige staat van Nederland. (Tijdschrift van het Aardrijkskundig Genootschap, 1891. „De lage venen in Nederland“.)

F. H. A. Sabron. Voorbereiding van den troep tot de oorlogvoering in het polderland.

2) Hiervoor moge o. m. worden verwezen naar:

W. E. van Dam van Isselt. De Yser-waterlinie van 1914—1915.

Le Goffic. Dixmude.

La guerre de 1914. L'action de l'armée belge.

C. H. Baer. Der Völkerkrieg.

W. Breton. Les caractéristiques du front belge.

„ . Un Régiment belge en campagne.

P. J. van Munnekrede. De strijd in het polderland in verband met de ervaringen van den huidige oorlog. (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, IIIe Afl.).

de Godart. La campagne de 1914 en Belgique.

het polderterrein het hier aan de uitgeputte en niet voldoende door de Bondgenooten gesteunde Belgen na den terugtocht van Antwerpen mogelijk maakte, om aan de hevige aanvalsstooten van de Duitschers een krachtigen weerstand te bieden.

In totaal slechts 82.000 man sterk, waaronder 48.000 geweren en 350 vuurmonden, moesten de Belgen in één nacht dikwijls niet minder dan 15 aanvallen afslaan van de Duitschers, die toen op dit front eene sterkte van 150.000 man met 500 vuurmonden hadden. Ten koste van 14.000 dooden en gewonden, kon, met den steun van het krachtige polderland, de aanval van 7 Duitsche divisies worden afgeslagen en werd het mogelijk, om meer zuidelijk een Fransch-Engelsch front in te richten.

Eerst toen de Duitschers met behulp van 8 bruggen bij St. Joris over de Yser waren getrokken en de Belgen moesten terugtrekken naar de Noordvaart en den Beverdijk, werd de hulp van het water ingeroepen. Door het openen van de zeesluizen bij Nieuwpoort kon het hooge, Vlaamsche polderland geleidelijk door het vloedwater geïnundeerd worden. Op den 3^{den} November was de linker-Yseroever door de Duitschers ontruimd en begon de strijd om de Yser-waterlinie.

Leerde aldus de strijd aan de Yser, dat, ook zonder inundatiën, het polderland een belangrijk strijdmiddel is, niet minder bleek hier de wenschelijkheid, om vooral niet te spoedig tot het stellen van inundaties over te gaan.

In de eerste plaats toch worden hierdoor vele van de toch al niet overtalrijke wegen onbegaanbaar. De Belgen zelf hebben meermalen gescholden op „l'eau perfide," dat hen eerst gered had.

Maar bovendien beperken inundatiën in hooge mate de gelegenheid, om tot het offensief over te gaan, welk doel ook bij de verdediging van het polderland steeds voor oogen moet worden gehouden.

Ook eene polderstelling moet *actief* worden verdedigd, terwijl daarbij de weerstandslijn zelf zóó sterk moet worden gemaakt, dat vijandelijke aanvallen zonder hulp kunnen worden afgeslagen 1). Vooral in het polderland moet echter getracht worden den aanval *vóór* de stelling tot

M. elle Baulu. La bataille de l'Yser.

Buchan. Nelson's History of the war.

Prieur. De Dixmude à Nieupoort.

L. Madelin. La mêlée de Flandres.

Grimauty. Six mois de guerre en Belgique.

Osman. Mit den Kriegsfreiwilligen über die Yser.

Delbrück. Die Schlacht am Kanal.

le Bail. La Brigade des Jean de Gouin.

P. W. Scharroo. De beteekenis van terreinversterkingen in den modernen bewegings- en loopgravenoorlog. (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, IIe Afl.).

P. W. Scharroo. De slag aan de Yser en bij Yperen in den herfst van 1914.

1) Zie ook P. J. van Munnekrede. De strijd in het polderland in verband met de ervaringen van den huidige oorlog. (Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, IIIe Afl.).

staan te brengen, om eerst daarna tot een meer passieven weerstand in de stelling over te gaan, aangezien van tegenaanvallen niet altijd een voldoende resultaat te wachten is 1).

Toch moeten deze worden uitgevoerd, waar daartoe maar eenigszins de mogelijkheid bestaat. Dit zijn dan meestal kleine, stout opgezette, maar krachtig uitgevoerde operatiën, in den regel over de accessen of zelfs ook door de inundatiën en door slooten.

Nieuwere beginselen omtrent de inrichting van polderstellingen. Wat de verschilpunten betreft met de vóór Augustus 1914 gevolgde beginselen, moet thans bij de inrichting van stellingen in polderterrein met het volgende rekening worden gehouden:

10. In verband met de groote dracht van het moderne geschut kunnen slechts inundaties met de zelden voorkomende, groote breedte van 12—15 K.M. beletten, dat de stelling onder artillerievuur wordt genomen.

In inundatiestellingen kan dan ook niet meer worden volstaan met het bewaken van de tusschenliniën tusschen de accessen. De infanterie moet in verband hiermede hier niet alleen worden gesteund door een groot aantal mitrailleurs, maar vooral ook door krachtig, mobiel geschut. Ook in het polderland moet eene snelle verplaatsing van het geschut, te land en te water, worden verzekerd en, o. m. door het maken van een groot aantal betonbeddingen, het innemen van nieuwe opstellingen worden vergemakkelijkt. Niet mag worden vergeten, dat ook in polderterreinen de maskeering van de vuurmonden voor een groot deel gevonden moet worden in de verplaatsbaarheid.

Toch is aan de Yser-linie gebleken, dat ook in den modernen positieoorlog het zwaartepunt van den strijd in het polderland zich zal bevinden op de accessen. In welke mate dit het geval zal zijn, is afhankelijk van de plaatselijke omstandigheden, de breedte van de inundaties, e. d. Al is aan de Yser, — o. a. bij den Franschen aanval bij Mangelaere in October 1917 —, gebleken, dat een aanval door de inundaties niet meer onmogelijk moet worden geacht, toch blijft eene krachtige accesverdediging in meerdere lijnen van weerstand achter elkander hoofdzaak, naast eene frontale en vooral flankerende verdediging van de tusschenliggende terreinstrooken.

Waar mogelijk, moet ook buiten de accessen de groepeerings van de stellingen in de diepte worden doorgevoerd. Daardoor wordt aan eene polderstelling een buigzaam karakter gegeven, zoodat plaatselijke door-

1) Ik meen hier nogmaals de aandacht te mogen vragen voor de reeds vroeger gegeven beschouwingen over de plaats, welke permanente stellingen in de toekomst in het stelsel onzer landsverdediging zullen innemen, en over de noodzakelijkheid van eene actieve verdediging van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie, reeds op grooten afstand vóór deze linie, met behulp van het terrein, o. a. aan den Gelderschen IJssel en in de Geldersche Vallei. Zie *Orgaan Krijgswetenschap*, 1917—1918, blz. 510, e. v. en 1918—1919, blz. 90, e. v. en *De Militaire Spectator*, 1919, No. 1, 2 en 8.)

brekingen tot enge grenzen beperkt kunnen worden. Men denke aan de doorbraak van de Yserlinie bij Tervaete op 22 October 1914.

Ten gevolge van het moderne artillerievuur gaat vooral voor den aanvaller de nadering over de accessen met groote moeilijkheden gepaard. De doorweekte wegen belemmeren het verkeer, de talrijke, met water gevulde granaattrechters worden even zoo vele hindernissen. Dit is vooral het geval in het terrein tusschen de accessen, dat aan de Yser, na regenbuien, dikwijls absoluut onbegaanbaar was. In dit „Schweinen-gelände,” zooals de Duitschers het noemden, waren de granaattrechters vijvers, waarlangs tot de enkels door de modder moest worden gewaad. Niet-gesprongen projectielen, hand- en geweergrenaten vormden daarbij een voortdurend gevaar.

Onnoodig zal het zijn hierbij op te merken, dat het maken en onderhouden van de vereischte gemeenschappen in den polderoorlog de uiterste zorg vragen en zeer veel eischen van de arbeidskracht van den troep en van de technische bekwaamheid van de officieren van alle Wapens.

2°. Gevolg van de hierboven aangegeven wijze van verdediging is, dat in eene semi-permanente polderstelling de troepenindeeling geheel verschilt van die van eene stelling in hoog terrein. Afhankelijk van den aard van het terrein en van de plaatselijke omstandigheden, zullen de accessen in het algemeen het sterkst worden bezet en de reserves meer verdeeld worden.

Eene goede gemeenschap van deze laatsten met de gevechtsliniën is noodzakelijk, waarbij niet mag worden vergeten, dat de trechters achter de weerstandslijn het oprukken van de reserves zeer bemoeilijken.

3°. De moderne artillerie met hare groote uitwerking vormt een ernstig gevaar voor het polderland, vooral voor de diepe droogmakerijen.

Wel zal de aanvaller op de accessen betrekkelijk weinig geschut in batterij kunnen brengen, maar hieraan zal hij trachten tegemoet te komen, door dit met groote snelheid te doen en door een zeer krachtig geschut te gebruiken, voor zoover het draagvermogen van het polderland dit toelaat.

Met dit geschut zal de aanvaller de kracht van de inundatiën willen breken, door de dijken, waartegen deze steunen, stuk te schieten, of deze, door het vormen van granaattrechters, te ontgronden. Werd hierdoor het hooge Vlaamsche polderland niet verdrongen, zoo zou eene dijkbreuk voor ons polderland, vooral voor de kleine, diep liggende droogmakerijen, de ernstigste gevolgen kunnen hebben, te meer daar de dijken niet alle door eene hechte samenstelling uitmunten. De watersnood van 1916 is daar om dit te bewijzen!

Tegen dit gevaar is een actief optreden noodzakelijk, om aan de aanvallende artillerie, zoo mogelijk, te beletten de omvangrijke werkzaamheden te verrichten, noodig om in het slappe polderterrein de

zware vuurmonden in batterij te brengen. Wordt vóór eene inundatiestelling een hoog terrein gevonden, dat aan den aanvaller gunstige, gedekte opstellingen biedt, dan wordt de mogelijkheid in de hand gewerkt, dat de aanvaller de inundatiestelling doet verdrinken. Om dit te beletten, moet de verdediger in deze hooge voorterreinen zijne eerste weerstandslijn kiezen en de inundatiestelling als tweede stelling nemen.

Bovendien moeten materialendepôts worden ingericht, om onmiddellijk vernielingen en beschadigingen van dijken en inundatiekeeringen te kunnen herstellen. De landstormplichtige burgerbevolking moet voor het uitvoeren van deze werkzaamheden reeds in vreedstijd onder militaire leiding worden georganiseerd.

Kaden en dijken, die als gevechtsofstellingen worden gebruikt, moeten zoo mogelijk niet tevens als inundatiekeering dienst doen. Is dit niet te vermijden, dan is het opwerpen van lage inundatiekaden met dwarskaden gewenscht, op de wijze als door mij vroeger reeds werd aangegeven 1).

Hoofdzaak is echter het nemen van maatregelen, om de gevolgen van dijkvernielingen zooveel mogelijk op te heffen of te beperken, door den waterstaatkundigen toestand voortdurend en onder alle omstandigheden in de hand te houden 2).

Uitgebreide werkzaamheden zullen hiervoor dikwijls worden vereischt. Breton zegt in „Les caractéristiques du front belge”:

„Il était donc urgent de maîtriser complètement le régime des eaux, „sous peine de voir l'héroïque moyen employé contraindre l'armée „belge à l'abandon des positions. Des travaux importants „durent être entrepris à cette fin.”

Deze belangrijke werkzaamheden, waarvan *de waarde van het polderland als strijdmiddel voor een groot deel afhankelijk is*, kunnen en mogen niet worden toevertrouwd aan de troepenofficieren.

Dit vooral niet, nu de moderne oorlogvoering een mobiel, elastisch gebruik van het veldleger eischt en dus ook van het als strijdmiddel gebezigd terrein. In verschillende deelen van het land moet hiervoor in vreedstijd de inrichting van semi-permanente stellingen grondig worden voorbereid. Daardoor ook zullen niet alleen, evenals dit vóór Augustus 1914 het geval was, de inundatiën vóór de enkele permanente liniën en stellingen moeten worden bestudeerd, maar wordt eene grondige bekendheid met den waterstaatkundigen toestand van het geheele polderland beslist noodzakelijk.

De leiding hiervan moet berusten bij een centralen inundatiedienst bij den Opperbevelhebber, terwijl bij de Divisiestaven waterstaatsofficieren voor den strijd in ons polderland onmisbaar zijn. Nu op het oogenblik, dat deze regelen worden geschreven, de legervorming

1) Zie Orgaan Krijgswetenschap, 1917—1918, blz. 177.

2) Zie ook: de strijd tegen het water in den stellingkrijg 1914—1918 in Technik und Wehrmacht, 1919, No. 3, 4, 7 en 8.

in democratischen en economischen zin meer dan ooit tevoren de aandacht heeft, moge er nogmaals op worden gewezen, dat een dergelijke, centrale inundatiedienst op de meest eenvoudige en doelmatige wijze kan worden ingericht met behulp van het personeel van Rijks- en Provinciaal Waterstaat 1).

4°. Naast de moderne artillerie vormen ook de verkenning en de waarneming uit de lucht een ernstig gevaar voor het polderland.

Dit gevaar moet voornamelijk worden opgeheven door een talrijk afweergeschut tegen luchtvaartuigen en vooral door eene krachtige, goed bewapende, offensieve luchtvloot, welke voor de verdediging van het polderland een eerste vereischte is. Bovendien moet als regel alleen 's nachts worden gewerkt en is, vooral in het polderland, eene zorgvuldige maskeering noodzakelijk, welke reeds gedurende het uitvoeren van de verschillende werkzaamheden moet worden aangebracht.

Niet het minst echter moet bij polderstellingen gestreefd worden naar het verspreiden van kleine doelen, die in vorm en kleur zich zoo weinig mogelijk afteekenen van de omgeving, terwijl de meer blootgestelde ligging, vooral van schuilplaatsen, e. d., dwingt tot het zoo hoog mogelijk opvoeren van het technisch weerstandsvermogen.

5°. Hoewel dit niet van overwegende beteekenis is, moet worden opgemerkt, dat in den laatsten oorlog gebleken is, dat ook in polderterreinen mijngangen, e. d. kunnen worden gemaakt. Door de Duitschers werd b. v. in de lage terreinen van Armentières gemineerd.

Onder een drassigen bovengrond bevindt zich dikwijls eene enkele meters dikke kleilaag en daaronder vastere grond, geschikt voor mineeren. Door bemaling wordt dan een werkput drooggelegd; daarna wordt de kleilaag weggegraven en vervolgens de mijngang geopend. Door eene zware, waterdichte bekisting wordt de toegang droog gehouden.

Algemeene inrichting van polderstellingen. Wat de algemeene inrichting betreft, kunnen in het polderland worden onderscheiden stellingen, waarvan de weerstandslinje een aaneengesloten geheel vormt en stellingen, gelegen in den rand van bedekte terreinen, accessen, e. d., met daartusschen liggende, min of meer open terreinstrooken.

Bij de eerste groep moeten vooral als opstelling worden gekozen zware spoordijken, polderdijken, e. d., die bovendien geen onmiddellijke waterkeering vormen. Toch kunnen ook lage kaden in het polderland van beteekenis zijn. Niet voor niets zeide Foch van den lagen, waterkeerenden spoordijk Dixmuiden—Nieuwpoort 2): „C'est un talus d'un mètre vingt qui a sauvé la France.”

Bij zware dijken is het gevaar voor stukschieten minder groot, terwijl

1) Zie De Militaire Spectator, 1919, No. 2.

2) Zie L. Madelin. La mêlée des Flandres.

hier ook de gelegenheid bestaat, om in of onmiddellijk achter den dijk schuilplaatsen te maken. In weerwil hiervan moeten steeds, waar dit mogelijk is, de schuilplaatsen meer naar achteren en in de diepte worden verspreid.

Overigens moeten zooveel mogelijk de beginselen van stellingen in hoog terrein worden gevolgd en meerdere lijnen van weerstand achter elkander worden gezocht. De keuze hiervan is geheel afhankelijk van den aard van het terrein, de hierin aanwezige dijken, wegen, slooten, enz., zoodat uit den aard der zaak nog minder dan in hooge terreinen sprake kan zijn van eene systematische indeeling in regelmatige loopgraafstelsels.

Bij groote hoogte van de dijken moet eene gedekte nadering door of over de inundatie worden belet, door kleine, gesloten, flankerende werkjes aan den buitenvoet van den dijk, welke werkjes aldaar dan als bewakingsposten dienst doen.

Bij de tweede groep van polderstellingen, waar dus accesverdediging de hoofdzaak is, moet vooral worden gezorgd, dat de verdediging van de accessen zoodanig wordt gevoerd, dat gelegenheid om offensief op te treden, nog zooveel mogelijk behouden blijft. Met het oog hierop moeten, waar dit mogelijk is, op deze accessen geen gesloten steunpunten worden gemaakt en de verdediging in meerdere lijnen van weerstand achter elkander worden gevoerd.

Ook de hindernissen moeten op de accessen zoodanig worden geconstrueerd, dat zij aan een actief optreden van den verdediger zoo weinig mogelijk bezwaren in den weg leggen 1).

Wordt over veel tijd en arbeidskrachten beschikt, dan kan getracht worden de accessen te verbinden door eenvoudige opstellingen in opgeworpen borstweringen, om aldus ook hier eene verdediging in de diepte mogelijk te maken. Over deze werkzaamheden moet echter niet te licht worden geoordeeld, aangezien zij eene uiterste krachtsinspanning vragen.

Alleen om de hoofdverdedigingslijn van het Belgische front te maken, moesten, veelal onder vijandelijk vuur, 3,5 millioen M³. zand worden aangedragen over kilometers afstand en langs een primitief wegennet. Vervoermiddelen konden hierbij niet worden gebruikt en met recht mocht dan ook gezegd worden: „Les soldats mirent la patrie en „petits sacs!”

Met deze zandzakken moesten de borstweringen soms 5 à 6 malen worden opgeworpen, daar zij herhaaldelijk wegzakten in den slappen ondergrond, of door vijandelijk vuur werden vernield.

In den regel zal dan ook aan het opwerpen van deze borstweringen niet kunnen worden gedacht, en zullen de open terreinstrooken tusschen de accessen moeten worden geflankeerd uit talrijke, in de diepte geëchelonneerde en goed gemaskeerde mitrailleur- en tirailleurnesten.

1) Zie hiervoor mijne beschouwingen in het Militair Technisch Tijdschrift, Juli 1918.

Mitrailleurs, ook opgesteld op vaartuigen, vormen een zeer belangrijk onderdeel van de verdediging van het polderland.

Voor het inrichten van deze mitrailleurnesten leenen zich in de eerste plaats de zelfstandige boerenhoeven. Zijn deze niet of niet in voldoende getale aanwezig, dan moeten de mitrailleurs in nagebootste terreinvoorwerpen goed gemaskeerd worden opgesteld. De mitrailleurnesten hebben een passief karakter en moeten dus door eene rondgaande hindernis worden omgeven.

Bij alle polderstellingen moet de hoofdweerstandslijn worden gekozen in een terrein, dat gunstig is voor de eigen troepen en den vijand in een ongunstig terrein brengt. In het polderterrein mag niet krampachtig worden vastgehouden aan het beginsel, om elken duimbreed grond te verdedigen.

Die eerste stelling vooral moet zoo krachtig mogelijk worden ingericht. De Engelschen, die zich in Vlaanderen in de door het artillerievuur geheel verwoeste stellingen niet konden handhaven, hebben ondervonden, welke gevolgen het verwaarloozen van dit grondbeginsel kan hebben. In het polderland moeten sterke weerstandslijnen worden gemaakt, welke door artillerievuur niet geheel kunnen worden opgeruimd, zoodat zij zelfs in beschadigden toestand nog te verdedigen zijn, en door troepen en mitrailleurs bezet kunnen worden. Met het oog hierop hebben flankerende mitrailleuropstellingen meestal meer waarde dan lichte, opgeworpen gronddekkingen, welke gemakkelijk worden vernield.

Opvoering van het technisch weerstandsvermogen en eene zorgvuldige maskeering zijn in het polderland, in verband met de weinige dekking, welke het terrein zelf aanbiedt, zeker noodzakelijk voor de schuilplaatsen. Scherfvrijheid is hier beslist te veroordeelen, terwijl eene gedekte ligging onder boerenwoningen, e. d. ten zeerste is aan te bevelen 1). Hoe grooter het technisch weerstandsvermogen van de schuilplaatsen is, des te grooter is het kaliber van de projectielen, welke de vijand voor de beschieting moet bezigen, m. a. w. des te meer bezwaren ondervindt hij bij het aanvoeren en in stelling brengen van zijn geschut.

Van groot belang in het polderland is ook eene diepe fundeering, om het gevaar voor ontgroning van de schuilplaatsen zooveel mogelijk te beperken. In dit opzicht zijn door de Duitschers in Vlaanderen groote fouten gemaakt.

1) Zie Orgaan Krijgswetenschap, 1917--1918, blz. 529.

Opleiding der Infanterie,

DOOR

W. FROGER,

Kapitein der Infanterie.

In het ontwerp „Regeling Opleiding Infanterie” vinden wij onder de „oefenstof in het eerste tijdvak” bij het Pioniersvoorschrift Infanterie opgenomen, dat de man moet geoefend zijn in de Polsbrug en Mulderbrug.

Het V. P. I. II kent geen Mulderbrug, maar een vonder met drukstok en geen polsbrug maar een polsvonder.

Gaat men in een dergelijk voorschrift de namen der uitvinders gebruiken, dan wordt het langzamerhand een wandelende gedenksteen en zou men consequent door geredeneerd, elk voorschrift moeten noemen naar den samensteller of de samenstellers en daarbij telkens speciaal moeten aangeven, waar de origineele gedachten van een der samenstellers tot uitdrukking komen.

Dit is echter bijzaak.

Als grondbeginsel zit in het V. P. I. voor, dat men in vreedstijd slechts mag oefenen met materieel waarover men ook in oorlogstijd te velde beschikt. In vreedstijd werken met pasklaar gereed gemaakt materieel is „spielerei” en tijd verknoeien omdat men te velde slechts bij zeer hoge uitzondering over dergelijk materieel beschikt.

Van een medevoeren van zulk materieel — en aldus de treinen uitbreiden — kan geen sprake zijn. Ging men er echter bij ons toe over de treinen te vergrooten, dan zijn er voorwerpen, die voor een medevoeren te velde eerder in aanmerking komen dan pasklaar gereed gemaakt brug- of vondermaterieel. Ik noem slechts: tentdoeken, groot gereedschap, munitie.

Meevoeren van brugmaterieel is absoluut niet noodig, daar men bij ons overal het materieel vindt tot het maken van hoogst gemakkelijke, eenvoudige overgangsmiddelen mits men de juiste overgangsmiddelen kiest 1). Dit zijn de „snelvonders” en niet de polsvonder, noch de vonder met drukstok.

1) De kosten — hoe gering ook — spreken een woordje mee. Van f 50 — per onderdeel voor „oefeningen van allerlei aard” kan men geen kromme sprongen maken. Red.

Het werken met voorbereid, in de fabriek pasklaar gereed gemaakt, materieel van een vonder „Mulder”, een polsbrug, jukbrug, enz. is dus in vredestijd uitgesloten.

Er bestaat nu echter groot gevaar, dat men bij de korpsen uit gemakzucht gaat oefenen met pasklaar gereed gemaakte vonder „Mulder” of met gereed gemaakte polsbruggen.

Werkt men met onvoorbereid materieel (en dat moet) bij een vonder met drukstok of een polsvonder, dan is dat heusch niet zoo eenvoudig en in ieder geval veel minder gemakkelijk dan het werken met snelvonders.

Vooraf bij een korten oefeningstijd van 6 maanden moet men uit de leerstof het meest practische en eenvoudige kiezen en dan nog alleen datgene hetwelk oorspronkelijk heeft. Daaronder rekenen wij niet een vonder met drukstok en een polsvonder.

Iedereen weet, dat het maken van vonders met drijvende tusschenondersteuning, veel eenvoudiger en gemakkelijker is, dan het werken met schragen en jukken.

Ik kan mij geen Hollandsche jongen voorstellen, die niet eens een vlot heeft vervaardigd. Het leerboek voor de Cadetten zegt dan ook zeer terecht, dat de vervaardiging van drijflichamen als tusschenondersteuning altijd veel eerder aangedurfd wordt dan het maken van vaste tusschenondersteuning (schragen, jukken). Het werken met snelvonders is in een paar uur te leeren, omdat het zoo buitengewoon eenvoudig is en bovendien een aangename arbeid vormt.

Alles wat maar drijfvermogen heeft, als: bossen stroo, aan elkaar gebonden planken, balken, met stroo, takken of gras opgevlude tentdoeken, petroleumblikken, varkenstroggen enz., kan, zonder de minste voorbereiding, als drijvende tusschenondersteuning worden benut.

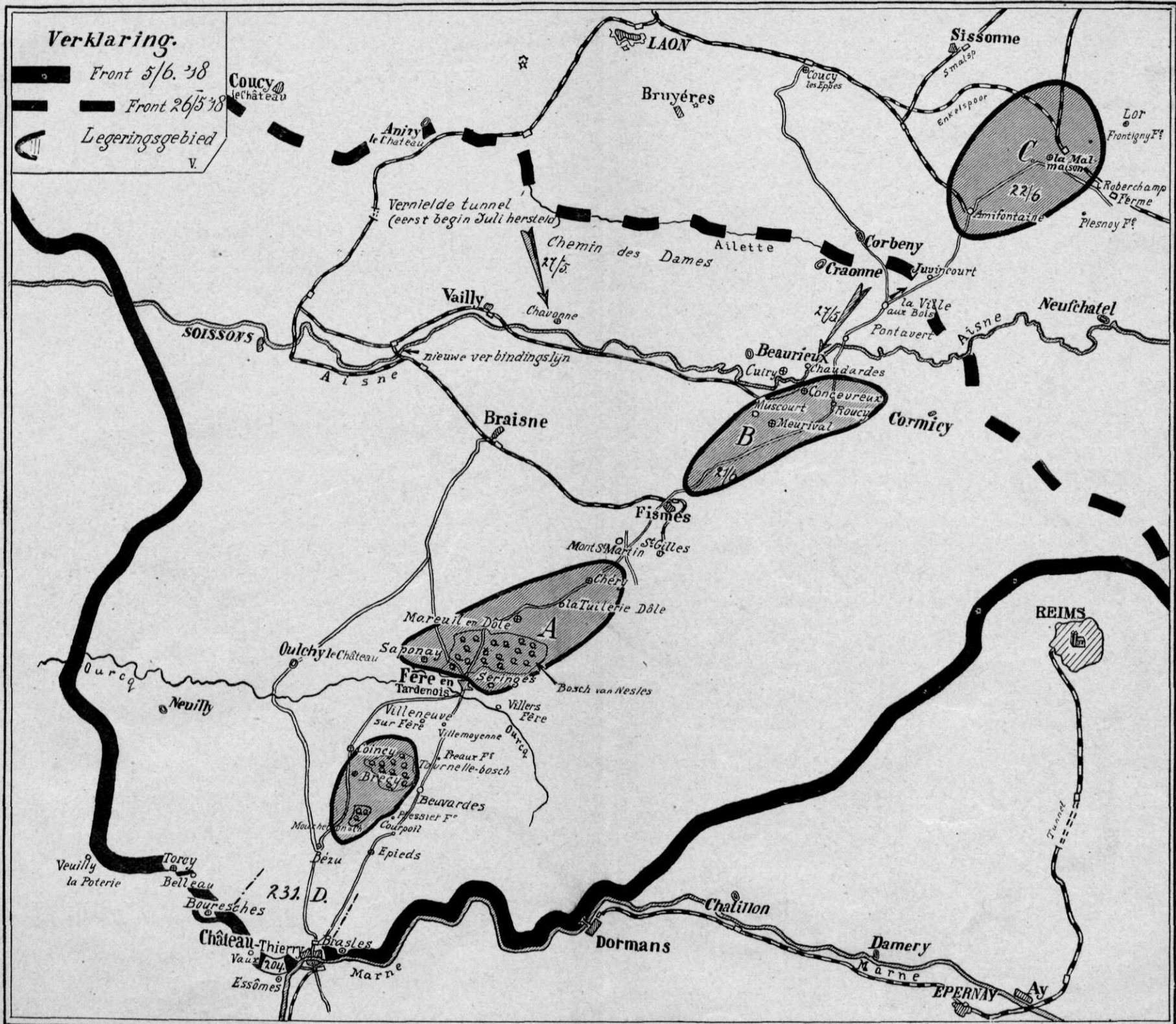
Behalve dat het werken daarmee eenvoudig is, hebben de drijflichamen (onze polderterreinen) het groote voordeel, dat zij laag zijn en dus gemaskeerd worden door de oevers, terwijl schragen van polsvonders en Muldervonders boven de oevers uitsteken.

Nu nog een vraag. Verdient de wijze van opzetten van een schraag, volgens het systeem Mulder (van boven vasthouden en van onder naar zich toetrekken) de voorkeur boven de oude beproefde manier (van onder vast houden en van boven opzetten), en is het wenschelijk in ons land, met den korten eerste-oefeningstijd van het verlofskader, er twee manieren op na te houden? Ik moet die vraag volmondig met „neen” beantwoorden.

In een leerboek mag men verschillende manieren bespreken, in een voorschrift behoort slechts één manier, de meest geschikte, thuis en die is ontegenzeggelijk de oude, beproefde wijze.

Ook bij de Genietroepen hebben de jaren geleden genomen, proeven met de brug „Mulder” bij eene beoordeeling en vergelijking van beide systemen niet voldaan.

Zoolang wij nog veel beroepskader hadden kon het aanleeren en toepassen van twee stelsels er nog mede door, hoewel ook toen reeds menigmaal bleek, dat geen van beide werd gekend; thans nu wij hoofdzakelijk op verlofskader zijn aangewezen, mag slechts één stelsel worden onderwezen en wel het beste.

Overzichtsschets van het gebied van den „derden slag aan de Aisne”.

Toegepaste tactiek.

Overgang van den aanval tot de verdediging. Aflossing eener in stelling staande divisie, terugmarsch en vervoer der divisie per spoor.

De stellingoorlog is slechts eene phase van den bewegingskrijg; beide worden door dezelfde beginselen beheerscht.

I. INLEIDING.

Algemeene oorlogstoestand begin Juni 1918 aan de Marne.

(Zie overzichtsschets en kaart 1:80.000.)

27 Mei 1918, 4 uur 40 min. voorm., begon de tweede groote Deutsche aanval en wel aanvankelijk met 24 divisieën van het VII. Deutsche leger over den Chemin des Dames en West van Reims 1). Deze aanval die eene onverwacht diepe, tijdelijke doorbreking der zwakke aanwezige Engelsch-Fransche strijdkrachten (XI en XXX Fransche, IX Engelsche legerkorps) tengevolge had, voerde het 7. leger van von Boehn binnen 4 dagen naar de Marne.

De leiding bij dezen wedloop, waaraan ten slotte 38 divisieën deelnamen, had de divisiegroep von Conta.

„Het is een eerezaak voor ons”, zoo verklaarde de Cdt. der daarbij ingedeelde 231. Divisie, 's avonds van den 29 Mei, „om morgen de Marne te bereiken”. Inderdaad, den volgenden dag te 2 uur namiddag was deze divisie als eerste bij Brasles aan de Marne. Daarmede was evenwel het hoogtepunt van den Duitschen aanval bereikt. De naar het Zuiden vooruitspringende wig moest aan weerszijden, doch vooral in de richting Parijs, verbreed worden. 31 Mei beginnen evenwel de Fransche tegenaanvallen. Om Château-Thierry wordt verwoed gevochten. Het 33e Fransche Regiment Koloniale Infanterie houdt de stad. Het Noord van de rivier gelegen gedeelte valt den 1. Juni evenwel na zwaren strijd tusschen de 231. Divisie en de Fransche 10. Kol. Divisie (Marchand) in Deutsche handen. Meer Noordelijk wordt in de volgende dagen de lijn Bouresches (inbegrepen), bosch Zuid van

1) Door de geschiedkundige afdeling van den Franschen generalen staf wordt deze slag thans officieel de „derde slag aan de Aisne” genoemd (zie „le Matin” van 16-12-1919). De Deutsche generale staf heeft den naam „slag bij Soissons en Reims” aangenomen (zie Grosze Generalstab: Die Schlachten und Gefechte des Groszen Krieges.)

Belleau, Torcy (inbegrepen) door de 237. Divisie op het 152. Fransche linie-regiment veroverd, en buigt de lijn verder Noordwaarts om. 3 Juni wordt de hoogte 204, Z.W. van Château-Thierry, genomen, 4 Juni vermindert de strijd in hevigheid en vanaf 5 Juni gaan de Duitschers op dat gedeelte geleidelijk tot de verdediging over.

De tegenpartij heeft echter o. m. de 2. Amerikaansche Divisie (gen. maj. Bundy) in ijlmarschen aangevoerd, valt daarmee in het open veld aan en slaagt er voorloopig in op 7 Juni Bouresches te hernemen.

II. KORT OVERZICHT VAN DEN TOESTAND BIJ DE 231. INFANTERIE DIVISIE VAN AF 6 JUNI.

(Zie overzichtsschets en kaarten 1:80.000 en 1:20.000.)

1. a. Het Fransche 33. Reg. Kol. Inf., ondersteund door het 7e Bataljon Amerikaansche auto-mitrailleurs, was 1 Juni ten 10 uur 's avonds te Château-Thierry 1) over de Marne geworpen, doch had de vervolging gestuit door de middelste 2 bogen van de steenen Marnebrug op te blazen. Daar blijft de toestand voorloopig stationnair, de 3. Am. Divisie verdedigt de Marneboog.
 - b. De 10. Fransche Kol. Divisie, ondersteund door het 30. Reg. Amer. Inf. herovert 6 Juni het Bosch van hoogte 204, zij worden er de volgende dagen evenwel weer uitgeworpen. Slechts de Z. helling der hoogte (ongeveer langs hoogtelijn 170, zie de loopgraven op kaart 1:20.000) blijft in Fransche handen. Het bezit dezer hoogte is van groot belang, omdat zij de Duitse flank dekt en Château-Thierry, dat 140 M. lager ligt, beheerscht.
 - c. Meer Westelijk begint, na de verovering van Bouresches, de 2. Amerikaansche Divisie (4 regimenten inf. en 3 regimenten art.), versterkt door 2 Fransche regimenten veldart. en 2 Fransche afd. 155 houwr., een methodische worsteling. De twee infanterie-brigaden der divisie zijn naast elkander ingezet. De 4 regimenten, eveneens naast elkander optredende, zijn in de diepte geëchelonneerd: 1 wachtbataljon, 1 reservebataljon en het 3e bataljon divisie reserve 2). De eerste aanvallen der Amerikanen hebben evenwel plaats buiten het vak der 231. Div. en zijn gericht op de verovering van het bosch van Belleau (10—25 Juni).
2. Neventroepen enz.:
 - West: 237. Divisie te Belleau en Bosch van Belleau.
 - Oost: 36. Divisie aan de Marne O. van Château-Thierry.
 - Achterwaarts: 28. Divisie; in reserve te Coincy.

1) Château-Thierry heeft ongeveer de grootte van Harderwijk. De Marne is er 60 à 80 M. breed en zeer diep, er staat veel stroom. (Bew.)

2) Zie Lieutenant-Colonel de Chambrun en Capitaine de Marenches. L'armée américaine dans le conflit européen.

Stafkwartier Divisiegroep von Conta (Cdo. IV Res. Korps) te Kasteel Vieux-Fère (N.O. van Fère en Tardenois).
Hoofdkwartier 7e Leger te Braisne.

3. De versterkte 231. Divisie 1) heeft tot 6 Juni een vak van ongeveer 500 M. Zuid van Bouresches over Vaux, hoogte 204, Château-Thierry (inbegrepen) te verdedigen; 6 Juni wordt ook het dorp Bouresches in het vak opgenomen. Bouresches valt, als gezegd, evenwel 7 Juni weer in 's vijands handen. Van toen af loopt de rechter vakgrens der Divisie weer Z.O. van Bouresches en vervalt de tijdelijke indeeling van een vak „dorp” (Bouresches). De indeeling is nu in 3 vakken (zie kaart 1:80.000):
 Vak „Bosch” (Bosch des Rochets),
 Vak „Hoogte” (Hoogte 204),
 Vak „Stad” (Château-Thierry).
- De eerste 2 vakken zijn onderverdeeld in „Rechts” en „Links”. In elk vak is een regiment ingedeeld, in vak Stad aanvankelijk minder. Deze indeeling en bezetting is niet star, maar wisselt met de indeeling van onderdeelen van andere divisien, aflossingen, de herhaalde Amerikaansche aanvallen, enz (tijdelijk 4e vak b. v.). Als Divisie-Reserve is o. m. 1 regiment uitgetrokken. Voorts zijn enkele zoogen. „Eingreiftruppen” 2) rechtstreeks onder bevel van den Divisie Commandant geplaatst: de sterkte der Divisie is dus belangrijk grooter dan de normale. (Zie blz. 135, verdeling.)
4. De artillerie staat onder bevelen van den Art. Cdt. der divisie; voor onmiddellijke ondersteuning der infanterie is een „Nahkampfgruppe” onder Cdt. 3 G. Res. R. V. A. gevormd.
5. Munitiedepot tot 5. Juni te Station Fère en Tardenois, vervolgens Epieds, daarna (vanaf 8. Juni) in bosch aan straatweg Bezu-St. Germain—Brecy, 2 K.M. Noord van Brecy.
6. Hoofdverbandplaats te la Gouttière Fe, 1 K.M. Oost van Bezu—St. Germain.
 Veldhospitaal 184: Preaux Fe., 2 K.M. Noord van Beudardes.
 id. 217: Fère en Tardenois.
 Verzamelplaats voor lichtgewonden en zieken-indeelingsplaats der

1) Voor de normale samenstelling der 231. Div. zelf, zie bijlage van „Toegepaste tactiek”, Militaire Spectator” Februari 1920. (Bewerker.)

2) Achter de troepen in voorste linie (Stellungs-divisionen) staan bij de verdediging in den stellingoorlog de zgn. „Eingreif-divisionen (c. q. -truppen)”, die bestemd zijn om, voor geval de vijand de stellingbezetting doorbreekt, den aanval van den vijand op te vangen, en hem door een onmiddellijken tegenstoot terug te werpen. (Bew.)

divisiegroep te Villemoyenne. Alle liggende gewonden worden in St Gilles opgenomen (Röntgen onderzoek).
Veldziekenstal 227 te Villers sur Fere.

7. Levensmiddelenmagazijn. Fismes, brood St. Gilles, vleesch Villome.
8. De groote bagage is vóór den aanval van 27 Mei in depot te Sissonne achtergelaten. De troep zal deze eerst ongeveer een maand later (bij vervoer naar elders) terugzien.
9. Het spoorweg eindstation is voorloopig nog Laon; de N. van Soissons opgeblazen tunnel zal eerst eene maand later hersteld zijn.

III. BEVELEN VOOR DE VERSTERKING VAN EEN STAD EN VOOR DE VERDEDIGING VAN EEN DIVISIEVAK (overgang van den aanval tot de verdediging).

(Zie kaarten 1:80 000 en 1:20.000.)

A.

231. Infanterie-Divisie.

Ia. Nr. 3/5 VI.

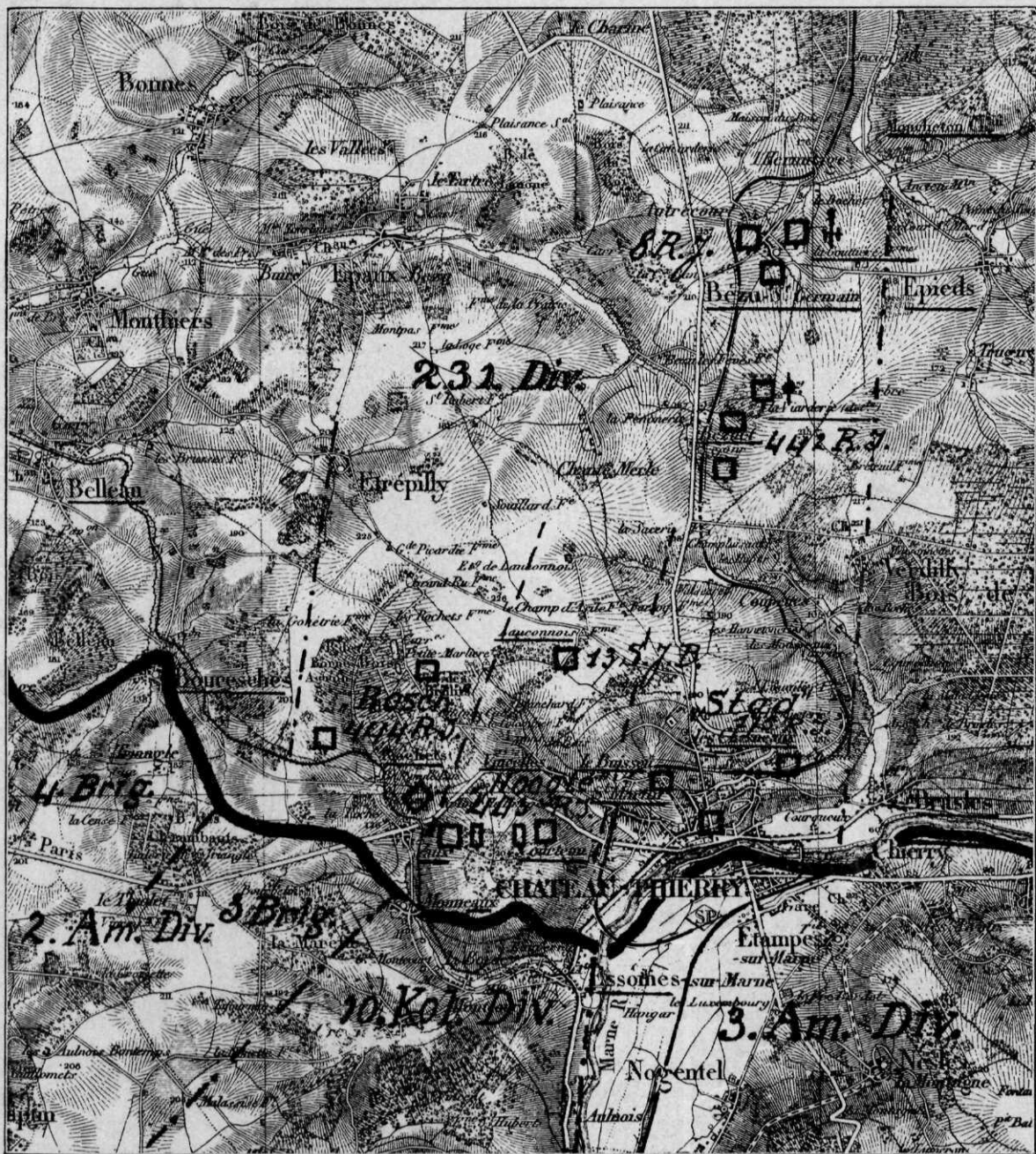
D. St. Kw., den 5 Juni 1918.

Aanwijzingen voor de versterking van Château-Thierry.

1. Plattegronden der stad moeten uiterlijk 7.6 bij de Divisie inkomen. Op het stadhuis en bij boekhandelaars zal wel genoeg materiaal gevonden kunnen worden. De plattegronden worden bij de Divisie vermenigvuldigd en zullen aan den troep ten gebruike worden uitgegeven.
2. Onverwijld moeten wegwijzers naar den W. T. C. 1) en de verschillende verdedigingsvakken op in het oog vallende plaatsen worden aangebracht. De stadsdeelen, welke door den vijand worden ingezien en met direkte waarneming worden beschoten, moeten door slagboomen worden versperd 2).
10.6 te melden, dat een en ander is geschied.
3. Dadelijk met den aanleg van maskers op de plaatsen, welke ingezien worden, beginnen. Materiaal hiervoor is in menigte in de huizen te vinden.
Achter de maskers moeten ten spoedigste barrikaden, aanvankelijk tegen infanterie-projectielen dekkend en zoo noodig met ge-

1) Commandant der wachttroepen. (Bew.)

2) De bedoeling hiervan is dus, dat de eigen troepen niet onwetend in gevaarzónes kunnen geraken. (Bew.)

HET TERREIN BIJ CHÂTEAU-THIERRY.

Schaal 1 : 80.000.

Toelichtingen. 1. De door de Fransch-Amerikaansche troepen van af 7 Juni 1918 ingenomen stelling is op de kaart aangegeven.

2. De ingeschetste indeeling der Duitsche troepen geldt voor het tijdvak 11—17 Juni.

broken doorgangen worden gemaakt. Voor het bestrijken der barrikaden met vuur dient gezorgd te worden.

4. Opstelling en later schootsvrije verschansing van mitrailleurs zoodanig, dat de Marne, de toegangen tot het scheepvaartkanaal (verlegde Marne), de naar Essômes en Brasles voerende wegen en de hoofdverkeersweg van het Z. gedeelte van Château-Thierry bestreken worden. Op het Kasteel moeten mitrailleurs domineerend worden opgesteld 1). De bovengenoemde Kanaalmonden moeten ook bij nacht bestreken en bewaakt worden, zoodat der tegenpartij de mogelijkheid wordt benomen, vanuit het kanaal verrassend de Marne binnen te varen, en op den Noordelijken oever op te treden.

De schootsrichtingen der mitrailleurs moeten overal zoo worden vastgelegd, dat ook bij nacht in de aangegeven richtingen met volstrekte zekerheid geschoten kan worden.

5. De bezettingen moeten zoodanig in schootsvrije kelders, welke naar behoefte door beton moeten worden versterkt 2), worden ondergebracht, dat zij in de onmiddellijke nabijheid harer gevechtsstelling legeren.

Ter vermindering van verliezen moeten niet te veel manschappen in één ruimte worden ondergebracht, daarbij moet evenwel het verkeer tusschen de verschillende bezettingen en hunne contrôle, in het bijzonder die van de afzonderlijk opgestelde mitrailleurs, afdoende verzekerd zijn. De zijmuren der huizen doorslaan, gedekte toegangen inrichten.

10.6 moet een bezettings- en legeringsstaat worden ingediend.

Een achterwaarts gelegen verdedigingslinie moet ten spoedigste in het Noordelijk gedeelte worden voorbereid. De spoorwegingraving in den Noordrand van Château-Thierry zou hiervoor in aanmerking kunnen komen. De regeling wordt overigens aan den vakcommandant overgelaten 3).

Hetgeen ontworpen is 10.6 melden.

1) Van het kasteel waren nog de onderaardsche gewelven aanwezig. (B e w.)

2) Zoowel het keldergewelf als de keldermuren moeten dan met beton worden versterkt, c. q. wordt het gewelf tevoren verwijderd. (B e w.)

3) Uit dit bevel en de volgende bevelen zijn de fasen van overgang van den bewegings- tot den stellingoorlog te onderkennen. Men vergelijkte hierbij tevens de aanwijzingen voor de verdediging (in de diepte) van de zgn. „Kanalstellung”. (Zie de Februari-aflivering.)

De algemeene aanval maakt, bij toenemend in het open veld ondervonden weerstand, geleidelijk plaats voor de verdediging in vluchtig versterkte stellingen. Tijdens de daardoor ontstane evenwichtsperiode in de wederzijdsche krachtmeting worden de stellingen verbeterd. Daarmede dwingt men tot den inzet der zwaardere strijdmiddelen (b. v. de aanvankelijk achtergehouden zware mijnenwerpers). Bij de noodige taaheid aan weerszijden, ontwikkelt zich dan de stellingoorlog tot de (actief gevoerde), zoneverdediging en de zone-aanval. (B e w.)

6. Tankafweer. Door het opwerpen van sterke barrikaden 1) aan den straatweg Château-Thierry/Essômes en de opstelling van twee mijnenwerpers op vlakbaan affuit moet het doordringen van tanks naar Château-Thierry onder alle omstandigheden worden verhinderd. Aanleg bespoedigen.

De opstelling der mijnenwerpers en het verder bepaalde op 8.6 te melden.

7. De ontketening van het afsluitingsvuur moet, ook bij nevelig weer, in het vak „stad”, zoowel als in het vak „hoogte” volstrekt zijn verzekerd. De opstelling der seinposten moet door de Inf. Brigade, die der leidende batterijen door den Art. Cdt. den 10.6 worden gemeld.

8. De inwoners der stad moeten gekazerneerd en streng bewaakt worden. Aan de tegenpartij moet dikwijls gelegenheid gegeven worden om te zien, dat zich nog inwoners in de stad bevinden; daarbij moet evenwel elk sein-verkeer met de tegenpartij worden voorkomen.

Den inwoners moet worden bekend gemaakt, dat een ieder, die zich uit de stad verwijderd, zonder sommatie en zonder genade wordt doodgeschoten. De posten dienovereenkomstig te onderrichten. In het bijzonder moet het Westelijk gedeelte van de stad, vanwaar in de richtingen Essômes en Monneaux op het oogenblik nog gemakkelijk gemeenschap met den vijand mogelijk is, vooral bij nacht, scherp bewaakt en versperd worden 2).

De barrikaden van den West- en Zuid-West uitgang der stad te versterken.

De bewoners van le Buisson, St. Martin en Vincelles naar Villers-sur-Fère te vervoeren en aan den plaatselijken commandant aldaar met naamlijst over te geven.

(get.) v. X.

Verdeeling: tot de Bataljons en afdelingen.

B.

231. Infanterie Divisie.
Ia. Nr. 1/6 VI.

D. St. Kw., den 6 Juni 1918.
6 uur nam.

Divisie-bevel.

Over Verzekering der Gevechtvaardigheid bij de Verdediging.

1. De vijand heeft, met eene uit Amerikanen en Franschen samen-

1) Deze bestaan in dit geval uit beton- of baksteenmuren (dik 2 M.), barrikaden van boomstammen, ingemetselde rails enz., liefst achter een knik van den weg aangelegd. (Bew.)

2) Het in de 1e en 2e alin. geschetste „gebruik”, dat van de burgerbevolking moet gemaakt worden, is ontoelaatbaar. (Bew.)

gestelde brigade, aanvallen, welke een tijdelijk succes hadden, tegen de linie Veully—Torcy (zie overzichtsschets. B e w.) ondernomen.

2. Er moet op gerekend worden, dat de tegenpartij binnenkort zal trachten, de voor hem zeer belangrijke stellingen der 231. I. D. in de vakken „Bosch” en „Hoogte” aan te vallen.
3. Ik verzoek den Heeren Commandanten, er voor te waken, dat de gevechtsvaardigheid van alle wapens steeds gewaarborgd is. Herhaaldelijke persoonlijke contrôle der stellingen! Bijzonder scherpe regeling van den posten- en patrouilledienst in het voorterrein. Herhaaldelijk raids tegen den vijand doen uitvoeren. De verbinding tusschen de infanterie en de batterijen voor afsluitingsvuur verzekeren. Toezicht op het gereed zijn voor het afgeven van afsluitingsvuur door de mitrailleurs, mijnenwerpers en de artillerie. Onmiddellijken aanleg van een doorlopend net van seinlichtverbindingen tot en met de brigade.
4. Aan de werkzaamheid der artillerie-verbindingsofficieren en aan de juiste keuze dezer personen de grootste waarde te hechten. De infanterie, is in de vakken „bosch” en „hoogte” bijzonder blootgesteld aan het geconcentreerde en flankerende vuur der Fransche artillerie. Daarom komt het er op aan, dat onder alle omstandigheden door enge verbinding met de eigen artillerie en levendige werkzaamheid daarvan, het vertrouwen tot het zusterwapen behouden blijft en verder wordt versterkt. Ook de infanterie-chefs, vak-commandanten en W. T. C.ⁿ moeten bij het nagaan der stellingen hunne Art. Verb. Off, telkens weer door practische aanwijzingen en gezamenlijke waarneming van de tegenpartij tot arbeid aansporen en tot zelfstandigen arbeid opleiden.
5. Tankafweer aan de straatwegen Thiolet-Vaux en Essômes-Château-Thierry. De Pion. Cdt. geeft, in overleg met 231. Inf. Brigade, leiding bij den aanleg van tankvallen. Maskeeren tegen vliegerwaarneming! Hetgeen ontworpen is zoo spoedig mogelijk melden.
6. Ik stel de vakcommandanten er voor verantwoordelijk, dat mogelijke voorbereidingen van de tegenpartij tot een verrassenden aanval onder alle omstandigheden tijdig worden onderkend. Alle kenteekenen voor een dergelijken aanval moeten onverwijld aan de betrokken wacht- en nevenafdeelingen worden medegedeeld en alsdan met spoed aan de Divisie worden gemeld. De Divisie zal van af 8.6 een dagelijksch inlichtingenblad uitgeven. Als gegevens hiervoor moeten de resultaten van de uitkijkposten en van de patrouilles van af 7.6 worden ingediend op overeenkomstige wijze, als in de aanwijzingen voor het vak „Bö-

verücken" 1) was bepaald. De brigade geeft 86 in den voorm. de namen op van de door de infanterie-regimenten aangewezen officieren-waarnemers.

7. De geheimhouding onzer maatregelen is ook verder van de grootste beteekenis. Werkzaamheden, uit welke de tegenpartij een stand onzer operatiën zou kunnen afleiden, moeten even bedachtzaam worden verricht als de voorbereiding tot verdere aanvallen. Niet opvallende aanleg der stellingen en hindernissen! Een minimum van hindernispalen; boomen en hekken door puntdraad te verbinden! Handig verrichten van aanvalsverkenningen!

Aan den troep moet worden duidelijk gemaakt, dat onze successen, die met draaglijke verliezen zijn verkregen en zich in snellen zegegang tot ver over het beoogde doel uitstrekten, door de aanvoering onder alle omstandigheden verder zullen worden benut. De ter verzekering van de verdedigingsvaardigheid in de tegenwoordige stellingen bevolen maatregelen mogen niet tot gevolg hebben, dat de drang tot den aanval wordt verzwakt.

(get.) v. X.

Verdeeling: Tot de bataljons en afdeelingen.

C.

231. Infanterie Divisie.

Ia. Nr. 201 Op.

Div. St. Kw., den 9 Juni 1918.

Divisie-bevel.

Over de gevechtstaak bij de verdediging van het Divisievak.

1. Het aan den Zuidrand van het bosch Zuidelijk van hoogte 204 ontstane Amerikanennest, moet 106 bij het aanbreken van den dag door I./444 afdoend worden gezuiverd.

Infanteristische leiding: de Brigade-commandant.

Artilleristische leiding: de Artillerie-commandant.

2. Troepenindeeling: van af 11.6 voormiddag 2):

Vak „Bosch” : 444 R. I.

Vak „Hoogte” : 443 R. I.

Vak „Stad” : 175 R. I.

Divisie-reserve: 442 R. I.

Ingrijptroepen: Saksisch Jagerbatl. 13 (van 197 I. D.)
Jager-regt. 8 met eene afd. Veldart. (van 195 I. D.)

1) Een vak, dat vóór den aanval, sinds midden April, door de 231. Div. was bezet. (B e w.)

2) Is op de kaart 1: 80.000 aangegeven. (B e w.)

3. Vakbezetting en bijzondere taak der regimenten:

a) Vak „Bosch”.

Troepen: 444 R. I.

1/444 komt 10.6 's avonds bij het regt. terug.

Bovendien ingedeeld: Berg-mitr. afd. 255.

2/Res. Pion. 20.

Bijzondere taak: Het tot steunpunt inrichten van het dorp Vaux. Ingedeelde werkkrachten, beoogde werkzaamheden, en vermoedelijke beëindiging moeten door de brigade ten spoedigste worden gemeld.

Tankafweer aan den straatweg naar Parijs.

b) Vak „Hoogte”.

Troepen: 443 R. I.

Bovendien ingedeeld:

Mitr sch. afd. 66 (min 1 comp.).

Pion. Comp. 354.

Pion. Batl. 24.

Bijzondere taak: Het tot steunpunt inrichten van hoogte 204. Aanleg van naderingsloopgraven, hindernissen en mijn-gangen. Organisatie van een voorterrein. Het werkplan zoo spoedig mogelijk door de brigade in te dienen.

Tankafweer aan den straatweg langs de Marne.

c) Vak „Stad” 1).

Troepen: 175 R. I. (van 36 I. D.).

Bergmitr. afd. 226.

Bovendien ingedeeld: Pion. comp. 353.

Bijzondere taak: Het beletten van een verrassenden Marneovergang, door systematische opstelling van posten (veldwachten) en indeeling van talrijke voor een zelfstandigen tegenstoot bestemde stormtroepen, voornamelijk tegenover de uitmondingen van het kanaal in de Marne. Handgranaten! De regeling van dezen veiligheidsdienst moet door het vak „Stad” spoedig aan de Divisie worden opgegeven (plattegrond). Opstelling van het reservebataljon, aan den W. rand der stad, met eene compagnie op de hoogten boven le Buisson, zoodanig, dat tegenstoot en beveiliging tegen een over Vincelles-le Buisson in de richting van het Peuplier-bosch doordringenden vijand, verzekerd is.

Inrichting der stad, in het bijzonder van het Westelijk en aan de Marne gelegen gedeelte volgens de gegeven aanwijzingen.

1) Toelichting: In het vak „Stad” was oorspronkelijk slechts 1 bataljon ingedeeld. (B e w.)

Politiedienst. Marodeeren beletten.

Bergmitr. afd. 226 moet bij het rustbat. worden achtergehouden.

d) Divisie-reserve 1).

442 R. I. en 1 comp. mitr. sch.sch.afd 66 legeren in het gebied station Bezuët—la Viarderie. Wegwijs maken in de vakken „Bosch” en „Hoogte”, volgens bevelen der brigade.

Overbrengen van bevelen moet door de brigade worden geregeld.

4. Het oprukken der Inf. Reg.en 443 en 175, zoomede het terugtrekken van 442 R. I., geschiedt volgens nadere regeling der brigade. De beoogde doorvoering en de sterkte verdeeling moet 10.6 nam. telefonisch worden gemeld

5. Aan ingrijptroepen staan ter beschikking 1):
 - a) Saksisch Jagerbataljon 13 (197 I. D.) nabij Lauconnois bosch. Wordt ingezet voor den automatischen tegenstoot in de richting Vincelles-Hoogte 204. De divisie te berichten.
 - b) Jagerregiment 8 (195 I. D.) met eene afdeeling veldartillerie bij Bézu-St. Germain.
Het regiment wordt door de Divisie, in verband met den toestand, ingezet. Overbrengen van bevelen moet door de brigade worden geregeld.

6. Het is de taak der Divisie, de genomen stellingen tegen de verder te verwachten aanvallen van de tegenpartij te houden.
175 R. I. van de 36. I. D. is daartoe onder de bevelen der Divisie gesteld. Tijdelijk wellicht verloren terrein, moet door een onverwijd, automatisch uit te voeren tegenstoot weder worden herwonnen. Iedere man moet weten, of zijne afdeeling als veiligheidsbezetting dan wel voor den tegenstoot is aangewezen.
Reserve- en rusttroepen moeten behalve voor den stelselmatigen, in het eigen vak ontworpen tegenstoot, ook omtrent de nevenvakken zoodanige aanwijzingen ontvangen, dat zij in geval van nood zelfstandig of op bevel den buurman kunnen helpen en zodoende de flank van het eigen vak kunnen beschermen.
Het geven van een bepaalde taak aan de ingrijptroepen moet door de brigade, zoowel voor het vak „Bosch” als voor het vak „Hoogte” worden geregeld.

(get.) v. X.

1) De (veel te groote) versnippering der reserven en der ingrijptroepen is opvallend. (Bew.)

Verdeeling:

Brigade	3
442 R. I.	4
443 R. I.	7
444 R. I.	7
175 R. I.	6
Saks. Jag. Batl. 13	1
Jager reg. 8, tevens voor veldart. van 195 Inf. Div.	2
Art. Commandant	15
Pion. comm.	2
Nevendiv., elk 3	6
Divisie	5
	<u>58</u>

**IV. BEVELEN VOOR DE AFLOSSING EENER IN
STELLING STAANDE DIVISIE EN DEN
TERUGMARSCH DEZER DIVISIE.**

A.

De aflossing.

231. Infanterie Divisie.

Ia. Nr. 406.

D. St. Kw., den 15 Juni 1918.

GEHEIM!! Niet in de voorste
linie medenemen.

Divisiebevel 1).

over aflossing der 231 I. D. door 201 I. D. en deelen
der 28 I. D. (Kaart 1:80.000.)

1. 231 I. D. wordt in het tijdvak van 17/21.6 door 201 I. D. afgelost. De rechter helft van het vak „bosch” wordt door 28 I. D. overgenomen.
Rechter vleugel der 201. I. D. bij de beek 600 M. N.W. van Vaux.
2. De aflossing der infanterie wordt door de 231 Inf. Brig., onder hare verantwoordelijkheid geleid.
 - a) Vak „Bosch”. Wachtbataljon rechts (II/444) door 28. I. D. in den nacht van 18/19. 6.
Wachtbataljon links (III/444) door I/402 (201. I. D.) in den nacht van 18/19. 6.

1) De bevelen over de wijze van aflossing eener divisie door eene andere divisie, werden aan Duitsche zijde steeds gegeven door de Divisie, die afgelost werd. (Bew.)

Opmerkelijk is vooral, dat de aflossing echelons- en wapensgewijze over verschillende nachten verdeeld is; de artillerie mijnwerpers en mitrailleurs worden eerst afgelost, nadat de nieuwe Inf. in stelling is. (Bew.)

Reservebataljon (I/444) door II/402 in den nacht van 17/18. 6.

Als rustbataljon moet, volgens aanwijzing der 231 I. B., III/402 in den nacht van 17/8. 6 naar den spoorwegtunnel Zuid van het station Bezuët worden aangetrokken.

b) Vak „Hoogte”: Wachtbataljon rechts (II/443 en deelen van III/443) door III/401 in den nacht van 17/18. 6.

Wachtbataljon links (I/443 en deelen van III/443) door I/401 in den nacht van 17/18. 6.

Als reservebataljon moet II/401 in den nacht van 17/18. 6 volgens aanwijzing der 231 Inf. Brig., worden aangetrokken.

c) Vak „Stad”: Wachtbataljon (I/377) door III/403 in den nacht van 18/19. 6.

De beide reservebataljons (II en III/175) door I en II/403 in den nacht van 17/18. 6.

Voorcommando's der het eerst als wachtroepen aflossende bataljons der 201. I. D. komen 15/6 in Epieds aan en moeten volgens aanwijzing der brigade nauwkeurig worden onderricht. Legering en verpleging door Pion. Cdt.; van af 16. 6 door de af te lossen troependeelen.

Na-commando's der afgeloste troepen blijven 24 uur in de stelling achter. Van den Brigadestaf, zoomede van elken Regiments- en Bat. staf blijft een officier achter, totdat hij door den aflossenden commandant wordt ontslagen.

De onderrichting der voorcommando's van de aflossende reserve- en rustbataljons moet, naar aanwijzing der 231 Inf. Brigade, die alle bijzonderheden rechtstreeks met de 401 Inf. Brig. moet regelen, uiterlijk in den voormiddag van den dag, die aan den aflossingsnacht voorafgaat, beëindigd zijn. De reserve- en rustbataljons moeten in beginsel niet alleen voor een optreden in het eigen vak, maar ook voor het geval van een optreden in de nevenvakken worden onderricht. Op de hoogte brengen van de naderingswegen en van de slechts weinig door vijandelijk vuur bestreken terreingedeelten. Daarbij schetsen! De mitrailleur-compagnieën worden 24 uur na hun bataljons afgelost.

De mitr.sch.sch.afd. 66 wordt in het vak „Hoogte” door mitrailleurs van 401 R. I. afgelost, omdat de 201 I. D. niet over eene mitr.sch.sch.afd. beschikt.

3. Zorgvuldig overgeven der stellingen is eene eere-

zaak voor de div. In geval gedurende de aflossing een vijandelijke aanval plaats vindt, komen alle in beweging zijnde troependeelen onder bevel van den vakcommandant, in wiens vak zij zich bevinden. Bij aflossing van naast- of achter elkander staande bataljons in denzelfden nacht, dus in het bijzonder in den nacht van 17/18-6, moeten de uren van aflossing door de 231 Inf. Brig. door uitvoerige bepalingen echelonsgewijze zoodanig geregeld worden, dat de gevechtsvaardigheid steeds verzekerd is. De regimenten leveren 19/6 ten 6 ure nam. aan de Div. langs den hiërarch. weg, door de afgeloste en af te lossen reg. commandanten onderteekende bescheiden van overgave in, waarbij kaarten 1:12.500 van de eigen stellingen en der aansluitende gedeelten. Deze door de aflossende officieren doen opmaken. Geen man verlaat zijn post, alvorens de aflossing naast hem staat. Op volledige gevechtsvaardigheid der mitrailleurs gedurende de aflossing tot het laatste oogenblik wordt bijzonder gewezen. Zeer zorgvuldig overgeven van het voorterrein, vooral op de hoogte 204, is van beteekenis, omdat de tegenpartij zich onregelmatigheden door het naar voren schuiven zijner opmerkelijke en roerige patrouilles, zooals de ondervinding leert, ten nutte maakt. De ligging en bezetting van het voorterrein, zoomede de stellingen der mitrailleurs en mijnenwerpers moeten in de schetsen van overgave worden aangegeven.

Zorgvuldig overgeven der werkplannen, vliegerfoto's en verdere stellingbescheiden!

4. De aflossing der artillerie geschiedt volgens nadere aanwijzing van Art. Cdt. 231.
 - a) 3. Garde Res. R. V. A wordt in den nacht van 19/20. 6 en van 20/21. 6 door Veld. Art. Regt. 402 sectiesgewijze afgelost 1).
 - b) Batl. Zware art. No. 90 blijft voorloopig in stelling.
 - c) Het overgeven der door het legerkorps-commando toegewezen beide 3.7 c/M. buitkanonnen door Art. Cdt. 231 te bepalen.
5. Volgens nader te geven aanwijzingen van den Cdt. der Pioniers worden afgelost:
 - Pionier Comp. 353 (in vak „Stad”) door Pion. Comp. 383 in den nacht van 17/18-6.
 - Pionier Comp. 354 (1/3 in vak „Bosch”, 2/3 in vak „Hoogte”) door Pion. Comp. 491 in den nacht van 17/18-6.
 - Mijnwerper Comp. 418 (4 midd. mijnw.) door M. W. Comp. 181 in den nacht van 19/20-6.

1) In andere aflossingsbevelen wordt duidelijker aangegeven, dat van alle batterijen de 1e sectie moet worden afgelost in den 1en nacht, de 2e sectie in den 2en nacht. (B e w.)

6. Verwisseling in commando:
 Divisiestaf den 19. 6,10 uur voorm.
 Brigadestaf „ 19. 6, 8 „ „
 Art. Cdt. „ 20. 6, 9 „ „
 Vak-Cdt. „Bosch” den 19. 6,6 uur voorm.
 Vak-Cdt. „Hoogte” en „Stad” den 18. 6,10 uur voorm.
 Oostel. groep voor den strijd van nabij den 21. 6,10
 uur voorm. (3 G. Res. R. V. A.).
7. De aflossing der verbindingsafdeelingen en geneesk.
 formaties, zoomede het overgeven der achterwaartsche
 inrichtingen wordt afzonderlijk geregeld 1).
8. De afgeloste deelen der 231 Inf Div. worden voorloopig in het
 gebied Moucheton Château (niet inbegrepen)—Westrand Beuvarde
 (niet inbegrepen)—Bois de la Tournelle—Brecy ondergebracht 2).
 Divisie-stafkwartier van af 19. 6,11 uur voorm. Villeneuve
 sur Fère. (Zie Overzichtsschets 1:300.000. Bew.)
9. Geheimhouding der aflossing is van groote beteekenis. Voor-
 zichtigheid bij verkenningen! Geen onvoorzichtige telefoongesprek-
 ken! Codewoord: „Schlange”.

(get.) v. X.

231. Infanterie Divisie.

Ib. Nr. 429.

Div. St. Kw., den 16 Juni 1918.

Bijzondere Bepalingen

betreffende het aflossingsbevel 1a No. 406 van
15. 6. 18.

a) Munitie.

1. Het art- en infanterie-munitie-depot Plessier-Fe
 moet, volgens nadere overeenkomst der artillerie-commandan-
 ten, worden overgegeven. De 201. I. D. neemt de in het depot
 werkzaam gestelde 19 Engelsche gevangenen over (vergelijk
 punt h).
 De artillerie-onderdeelen der divisie marcheeren met gevulde
 caissons en voorwagens af.
 De in de stelling aanwezige munitie moet op bon worden
 overgegeven.
2. De Infanterie enz. marcheert met volledigen taschvoor-
 raad en volle patroonwagens af. De in de stelling aanwezige
 inf. mun. moet tegen bon worden overgegeven.

1) Zie volgende bevelen. (Bew.)

2) Dit geldt telkens voor de opvolgend afgelaste troepen. (Bew.)

3. De Mijnenwerpersformaties der divisie rukken met de voorgeschreven munitie af. De rest moet tegen bon worden overgegeven.
 4. Pion. Mun. en gereedschap.
Het pionier depot in Epieds moet, volgens nadere overeenkomst tusschen beide Pion. commandanten, worden overgegeven.
De pion. depots der Regt. moeten worden overgegeven tegelijk met de aflossing der regimenten.
- b) Geneeskundige afdelingen.
- Lossen af:
- Hospitaal comp. 401 de hosp. comp. 243 in den nacht 17/18.
 Veldhospitaal 401 het veldhospitaal 184 } den 18. 6.
 " 402 " " 217
- Na de aflossing bivakeert hosp. comp. 243 in het bosch Noordelijk van Fère.
 Veldhospitaal 184 en 217 worden ondergebracht in Fère.
- c) Colonnes.
1. De staf van de groote trainafdeeling 102 gaat met 4 colonnes over naar 201 I. D.
 2. De lichte bagage blijft bijeen en wordt, nadat aflossing heeft plaats gehad, op de onderdeelen gedirigeerd.
- d) De aflossing der plaatselijke commando's der divisie: Villers sur Fère met Villemoyenne, Beuvarde, Courpoil, Epieds moet 19. 6,12 uur middag zijn geschied:
- e) Overgeven van den dienst van den Verzamelofficier:
- f) Veedepot Preaux-Fe moet uiterlijk 18. 6,12 uur nam. worden overgegeven tegen bon nopens voorraad enz., welke aan de Divisie 19. 6 moet worden ingediend
- g) Het gendarmerie-commando. 5 man onberedenen in Château-Thierry onder plaatselijke-commandant.
- h) Gevangenen-commando's 1).
 Munitie depot. Plessier-Fe. 19 Engelschen (zie a onder 1); Div. autocol. 641, 4 Engelschen moeten 19. 6 aan de Div. autocol. der 201 I. D. worden overgegeven.

1) Het hier vermelde werpt enig licht op het gebruik, dat in den afgeloopen oorlog (behalve op de bekende wijze van het hospitaalpersoneel) van krijgsgevangenen is gemaakt. De minder belangrijke zaken zijn weggelaten. (B e w.)

Veldhospitaal 184, 7 Engelschen, 20 Franschen (hospitaalpersoneel) moeten bij aflossing van het hospitaal worden overgegeven.

- i) Informatie-bureau der divisie van af 19. 6 Div. Stafkwartier sectie Ib. te Villeneuve.

Op Last,
(get.) v. Y.
Majoor van den
Generalen Staf.

231. Infanterie Divisie. Div. St. Kw., den 16 Juni 1918.
Ia / Cdt.Div. Verb.dienst No. 430.

Bijzondere Bepalingen
over de aflossing der verbindingsmiddelen in
het vak der 231. Inf. Div. 1).
(Divisiebevel 231. Inf. Div. Ia Nr. 406 van 15 Juni 1918 Punt 7).

A. Aflossing der troepen-verbindings-
afdeelingen.

1. De troepen-verbindingssecties geven alle stations en telefoonleidingen over. De toestellen moeten worden uitgewisseld; het verwerkte, tot den voorgeschreven voorraad van den troep, behorende materiaal moet bij het afgeloste onderdeel worden vervangen. Hoofdbeginsel bij het overgeven blijft evenwel de volstrekte bedrijfszekerheid. Waar derhalve materiaal, zonder dat het vervangen wordt, in bedrijf moet blijven, moet aan het afgeloste onderdeel door den verbindingsofficier van de aflossende verbindingssectie een desbetreffend bewijs worden afgegeven.
2. De aflossing van het bedieningspersoneel geschiedt tegelijk met de wisseling in commando van de staven.

Divisiestaf	19. 6, 9	uur voorm.
Brigadestaf	19. 6, 8	" "
Art. Cdt.	20. 6, 9	" "
Vak-Cdt. Bosch	19. 6, 6	" "
" Hoogte	18. 6, 10	" "
" Stad	18. 6, 10	" "

Oostel. groep strijd van nabij (3 G. Res. R. V. A.) 21. 6, 10 " "

Het op de hoogte stellen van het nieuwe personeel moet minstens 24 uur te voren beginnen.

Zoekers naar storingen blijven op elk station zoo lang als bewakingsafdeeling achter, tot zij te samen met hunne vervangers alle lijnen nauwkeurig hebben nagegaan.

1) Dit aflossingsbevel geeft tevens eenig inzicht in de algemeene inrichting der verbindingen. (Bew.)

3. De lijsten der codewoorden en de schetsen der lijnen moeten te samen worden overgegeven. Ieder onderdeel neemt de codewoorden van zijn vak over. De code-sleutelschriften worden door den troep medegenomen.
4. Ordonnansenposten en lichtpistoolposten moeten met bijzondere zorg worden afgelost.
5. De Commandant van den Div. Verbindingsdienst zal regelt zoo tijdig de aflossing der radio-stations van het 3 G. Res. R. V. A., dat geen onderbreking bij het inschieten met vliegers plaats vindt en het afgeloste radio-personeel met het betrokken onderdeel kan afmarcheeren.
6. De verbindings-officieren maken een kort rapport van overgave op. Waar moeilijkheden ontstaan, moet de betrokken Cdt. Div. verbindingsdienst worden ingelicht.

B. Aflossing der Divisie-Verbindingsafdeelingen.

7. De Div. telefoon afd. en Div. radio afd. worden met ingang van 17. 6, in onderling overleg der betrokken commandanten afgelost. De beëindiging van de aflossing moet uiterlijk 19 Juni, 9 uur voorm. aan den betrokken comm. div. verb. dienst worden bericht.

C. Veiligheidsmaatregelen.

8. Onvoorzichtige gesprekken kunnen in de hoogste mate gevaarlijk zijn voor de aflossing, ja, de uitvoering er van in gevaar brengen. Aan de telefoon mogen over aflossing in het geheel geen gesprekken worden gevoerd. Het woord „aflossing” zelf mag in geen geval gebruikt worden, maar moet, wanneer nadere aanduiding niet te vermijden is, door het codewoord „Schlange” worden vervangen.
9. Contrôle van het telefoonverkeer geschiedt door de verbindingsofficieren persoonlijk en door de aanwezige aardtelef. stations, die elk medegehoord gesprek opschrijven en onmiddellijk aan de Divisie doen toekomen.

Op last,
(get.) v. Y.
Majoor van den
Generalen Staf.

B.

Regeling van de verplaatsing der afgeloste Divisie.

(Zie Overzichtsschets 1 : 300.000.)

18 Juni werden achtereenvolgens 3 marschoverzichten uitgegeven,

welke voor verschillende marschnachten en voor de achtereenvolgens afgeloste onderdeelen golden. Als gevolg hiervan ging de divisie echelonsgewijze in de opvolgende nachten van het verzamelvak bij Brecy (zie hiervoren IV, A, punt 8.) over naar de zgn. bivakruimte A (oorden der 2e kolom hieronder; zie ook overzichtschets). De het eerst afgeloste echelons verbleven daar dus zooveel langer (19, 19/20, 20, 20/21), als zij eerder waren afgelost. In legeringsgebied A was de Divisie ten slotte in haar geheel in den nacht van 20/21—6 vereenigd. De 3 marschoverzichten zijn eenvoudigheidshalve hieronder samengevat.

I a. No. 447. Voor den nacht van 18/19—6.18.		
Onderdeel.	Marschdoel (Bivakruimte).	Hoofd overschrijdt:
II/442 R. I.	la Tuilerie-Dôle	12.30 voorm. Fère-en-Tardenois.
443 R. I. (zonder mitr. comp.)	Mareuil-en-Dôle	1.30 voorm. Fère-en-Tardenois.
I/444 R. I.	Saponay en bosschen Oost daarvan	2.— voorm. Villeneuve sur Fère.
Pion. Comp. ⁿ 353, 354.	Seringes (bosch van Nesles)	3.30 voorm. Fère-en-Tardenois.
I a. No. 463. Voor den nacht van 19/20—6.18.		
442 R. I. (zonder II)	Chéry	12.30 voorm. Fère-en-Tardenois.
Mitr. Comp. 443 R. I.	Mareuil-en-Dôle	1.30 voorm. Fère-en-Tardenois.
444 R. I. (zonder I)	Bosch Oost v. Saponay	2.15 voorm. Fère-en-Tardenois.
Mitr.sch.sch.afd. 66	Bosch N. van la Tuilerie	3.15 voorm. Fère-en-Tardenois.
1/9 R. Drag.	" " " " "	-----
Mijnw.comp. 418	Seringes (bosch van Nesles)	4.— voorm. Fère-en-Tardenois.
I a. Nr. 469. Voor 20/6 en nacht 20/21—6.18. 1)		
Hosp. Comp 243	Bosch Noord van Chéry	Mareuil-en-Dôle 20.6 7 uur voorm.

1) Het verdient opgemerkt te worden, dat de eenige onderdeelen, die men op klaarlichten dag zoo dicht bij de tegenpartij laat marcheeren, de geneeskundige afdeelingen zijn. Er bestond dus nog wel eenig vertrouwen in hun onschendbaarheid tegen vliegeraanvallen. Het wegenknooppunt Fère en Tardenois stond vooral des nachts bloot aan het vuur van de zware Fransche spoorwegartillerie. (B e w.)

Onderdeel.	Marschdoel (Bivakruimte).	Hoofd overschrijdt:
Veld-Hosp. 184	Chéry	Mareuil-en-Dôle 20.6 8 uur voorm.
Veld-Hosp. 217	"	Mareuil-en-Dôle 20.6 9 uur voorm.
Veldziekenstal 227	"	Mareuil-en-Dôle 20.6 10 uur voorm.
3 G. Res. R. V. A. (met alle onderd.)	Bosch Noord van Fère- en-Tardenois.	Fère-en-Tardenois 21.6 's morgens met de laatste onderdeelen nog bij duisternis.

Opmerkingen:

1. Alle onderdeelen vervolgen den 21.6 hun marsch.
2. Bivakterreinen onmiddellijk verkennen. 237 Inf. Div. heeft den voorrang.
3. Goede marschorde! Geen rust in oorden! Weg vrij bij het rusten! Compagniesgewijze marcheeren!
4. In de bivaks dekking tegen vliegerwaarneming!
5. Brigadestafkwartier van af 20/6 Mareuil-en-Dôle; moet aan plaatselijke centrale worden aangesloten. De snelste overbrenging van bevelen moet door de brigade en den Cdt. der pioniers worden verzekerd! Divisie verbindingdienst richt Divisiestation in Fère-en-Tardenois uiterlijk 19.6.18, 6 uur voorm. in. Bevelsontvangers (wielrijders) der brigade, van 444 R. I., van 1/9 R. Drag. en van den Pion. Cdt., melden zich 19.6 10 uur voorm. in het Div. St. kw. Fère-en-Tardenois.
6. Ontvangst van verplegingsbehoeften den 19.6 9 uur voorm. te magazijn Fismes voor 2 dagen; brood te St. Gilles. Volgende ontvangst den 21. 6 te Etappemagazijn Coucy les Eppes voor 2 dagen.

De 2 volgende dagen, 21 en 22 Juni, marcheert de Divisie verder achterwaarts en wel achtereenvolgens naar de legeringsgebieden B. en C. (zie Overzichtsschets), om van daar uit per spoor achter een rustig gedeelte van het front te worden vervoerd.

231. Infanterie-Divisie.

Ia. Nr. 484.

D. St. Kw., den 20 Juni 1918.

Divisiebevel.

voor de marschen en de legering op 21 en 22/6. 1918.

1. 21.6 bereikt de Divisie bivakruimte B., overeenkomstig marschoverzicht (Bijlage 1), den 22.6 het legeringsgebied C., overeenkomstig

marschoverzicht (Bijlage 2). Marschweg voor den 22.6 Roucy—Pontavert—la Ville aux Bois—Juvincourt-et-Damary.

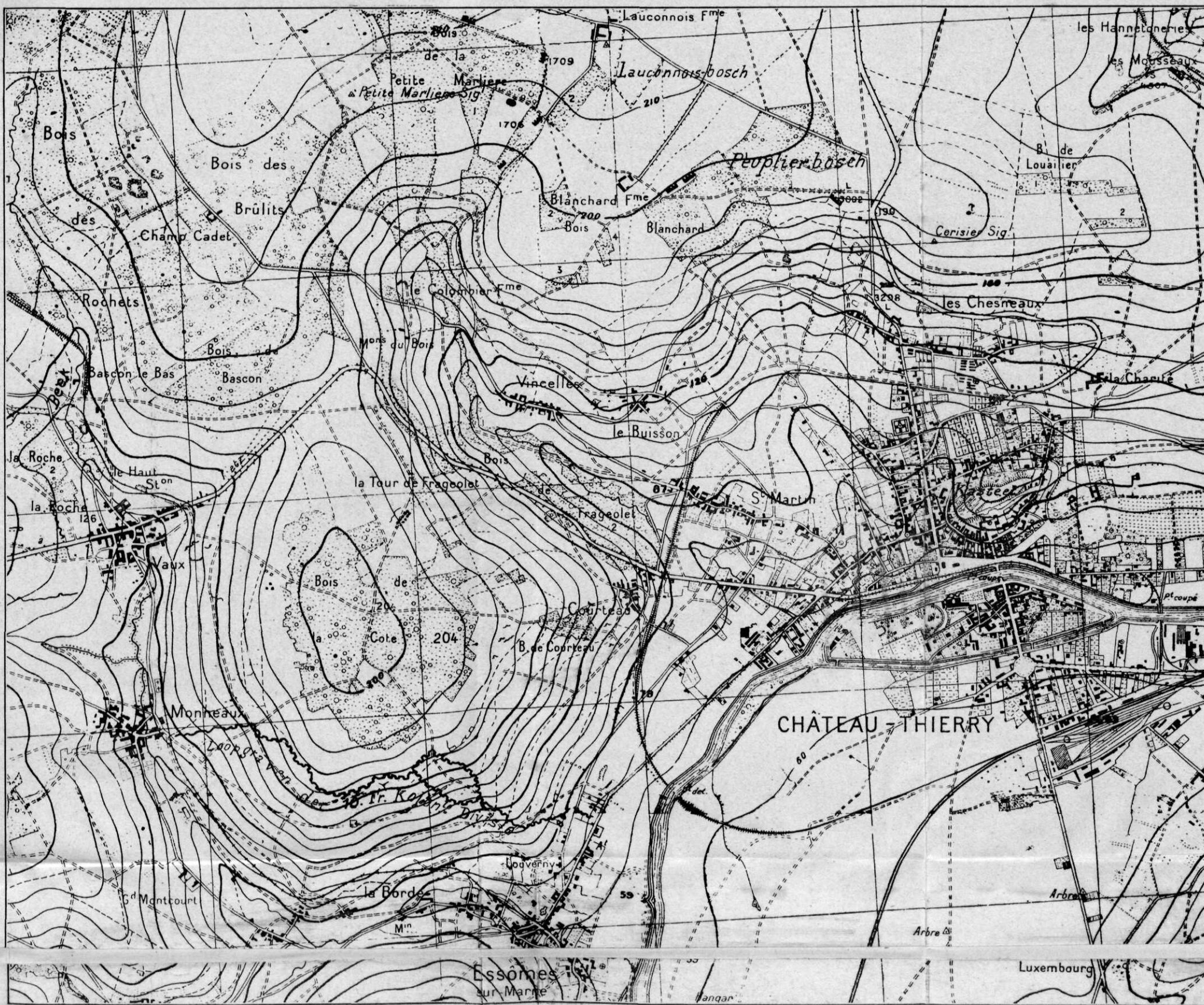
De colonnebruggen Zuid van Chaudardes en Cury les Chaudardes zijn vernield.

2. Divisie-Stafkwartier van af 21.6 middag: la Malmaison. Brigade-Stafkwartier den 21.6 Roucy, van af 22.6 la Malmaison.
Bevelsontvangers van alle onderdeelen der divisie, melden zich den 21.6, 2 uur nam. in het Brigade stafkwartier Roucy. Den 22.6, 10 uur voorm. de bevelsontvangers aan het Div. Stafkwartier la Malmaison.
3. Kwartiermakers voor het indeelen der legerplaatsen en de regeling der inkwartiering tijdig vooruit zenden. Bij gemeenschappelijk beschikbaar zijn van een oord voor meerdere onderdeelen wijst het onderdeel, waarvan de naam in het marschoverzicht gespatieerd is, den voor de verdeling der haadsteden verantwoordelijken officier aan.
4. Goede marschorde! Bij rusten weg vrij! 1). Niet halt houden in oorden! Dekking tegen vliegerwaarneming! Bataljons- en batterij-gewijze marcheeren!
Aan de wegenpolitie en aan andere organen van orde moet onvoorwaardelijk door iedereen worden gehoorzaamd; overtredingen worden streng gestraft 1).
5. Den 23. 6 (2) zal de Divisie van de Stations La Malmaison en Roberchamp-Fe naar elders vervoerd worden. Als kwartiermakers zullen van iederen staf 1 officier, van elke comp., batterij, enz. 1 onderoff. met den eersten trein vooruit reizen.
6. Den 19. 6 is verpleging ontvangen voor den 20 en 21. Den 21. ontvangen de proviand- en haverwagens der onderdeelen (uitgezonderd het 3 Garde Res. R. V. A., waarvoor een afzonderlijk bevel volgt) in Coucy les Eppes verpleging voor den 22, 23 en 24. De voertuigen worden door de zorg van de divisie op de onderdeelen in het legeringsgebied C gedirigeerd. Zij komen daar op zijn vroegst den 21. in den nam. aan. In geval de voertuigen niet tijdig voor de verpleging op den 22. aankomen, kan een noodrantsoen levensmiddelen en haver worden gebruikt.

(get.) v. X.

1) Men ziet er, zelfs in een leger, dat bekend was om zijn goede tucht, blijkbaar niet tegen op, om telkens de noodige elementaire wenken ter verzekering daarvan te geven. (Bew.)

2) Dit is geworden 25, 26, 27 en 28.6. (Bew.)

VERDEDIGINGSVAK DER 231. DIVISIE BIJ CHÂTEAU-THIERRY.

Schaal 1 : 20.000.

Toelichting. Op de kaart zijn de loopgraven der 10. Fransche Koloniale Divisie, tegenover loogte 204, zoomede de Duitsche werken, voorzoover deze aan de Franschen bekend waren, aangegeven.

Niveau-verschil der hoogtelijnen: 10 M.

BIJLAGE 1.

Marschoverzicht 1).
(voor den 21.6.18 naar legeringsgebied B).

Onderdeel.	Marschdoel (legeringsgebied).	Hoofd overschrijdt wegenvork 1 K.M. Oost v. Mont. St. Martin ten :
442 R. I.	Roucy	5.— voorm.
Mitr.sch.sch.afd. 66	id. (Z. deel)	7.— "
443 R. I.	Concevreux	7.45 "
444 R. I.	Meurival	9.45 "
Pion. Cdt.	id. (Z. deel)	11.45 "
Pion.Comp. 353, 354		
Mijnw.comp. 418	Muscourt	1.— nam.
Hosp. comp. 243.		
Veldhosp. 184		
Veldhosp. 217		
Veldziekenstal 227		
1/9 R. Drag.	Concevreux	— — —
3 G. Res. R. V. A.	volgens bevelen art. Cdt.; Fismes mag niet gebruikt worden.	Niet voor 4 uur nam.

BIJLAGE 2.

Marschoverzicht (voor den 22.6.18, naar
legeringsgebied C).

Onderdeel.	Marschdoel (legeringsgebied).	Hoofd overschrijdt de brug Zuid van Pontavert :
442 R. I.	Kampen N. W. van La Malmaison	6.— voorm.
Mitr.sch.sch.afd. 66	Kamp Dirschau (3 K.M. N. W. van La Malmai- son)	7.— "
443 R. I.	Frontigny Fe en Kamp Frontigny (tusschen La Malmaison en Lor)	7.45 "
444 R. I.	Kampen Bitterfeld en Friedrichshafen (2 K.M. N. van Amifontaine)	9.45 "
Pion.Cdt. 353, 354	Windmolenkamp (2 K.M. (Z. W. van La Mal- maison)	11.45 "
Mijnw.Comp. 418		

1) Deze en de voorgaande marschoverzichten vormen eene handige samenvoeging van de bij ons bekende legeringsstaten met het voornaamste uit een marschbevel (troepenindeeling in de margine, in elkaar zetten der colonne). Opmerkelijk is de groote afstand tusschen de onderdeelen (b. v. 2 uur marcheeren tusschen de hoofden van 2 opvolgende regimenten ongeveer 3/4 uur tusschen de opvolgende bataljons), die dus als het ware geheel zelfstandig marcheeren. Troepenoepeningen, zoo gevaarlijk bij vliegeraanvallen, worden aldus voorkomen. (Bew.)

Onderdeel.	Marschdoel (legeringsgebied).	Hoofd overschrijdt de brug Zuid van Pontavert:
Hosp. Comp. 243.	Kamp Plesnoy-bosch (N. W. van Plesnoy Fe)	1. — nam.
Veldhosp. 184	idem	1.45 "
" 217	idem	2.10 "
Veldziekenstal 227	Plesnoy-Fe	3.15 "
3 Garde Res. R. V. A	Lor (met kampen Stutt- gart en Frankfort)	Niet vóór 4 uur nam.
1/9 R. Drag. Pion.Cdt., Div. Tel. en radioafd., Div. auto- korps, Intendance, Veldpost	La Malmaison	-----

C.

Regeling van het vervoer der afgeloste divisie per spoor.

231. Infanterie Divisie.

Ia. No. 498.

Div. St. Kw., den 24 Juni 1918.

Transportoverzicht No. 1. 1)

Trein No.	Onderdeel.	Inlaadstation.	Datum.	Trein is gereed voor inladen ten:	Vertrek.
65751	Kwartiermakers. 2/3 Telef. afd. Div. auto afd.	La Malmaison	25	12 00 mid.	3.00 nam.
65752	Reg. Staf en 1, 2, 3 Mitr. Cie 443.	Roberchamp-Fe.	25	3.30 nam.	6.33 "
65753	Div. Staf, Art.Cdt. Cdt. Div. Inl. dienst.	La Malmaison	25	6.00 "	9.00 "
65754	1/4 43 R. I. 1/2 Mijnw afd. 443.	Roberchamp-Fe.	25/26	9.30 "	12.33 voorm.
65755	Brigade-staf, Pion.Cdt. Regt. Staf en mijnw. afd. 442 R. I.	La Malmaison	25/26	12.00 nacht	3.00 "
65756	111/443 R. I. en 1/2 Mijnw. afd. 443.	Roberchamp-Fe.	26	3.30 voorm.	6.33 "
65757	Reg. Staf en 1, 2, 3 Mitr. comp. 444	La Malmaison	26	6 uur "	9.00 "
65758	II/443.	Roberchamp-Fe.	26	9.30 "	12.33 "

1) In transportoverzicht No. 2 was op gelijke wijze het vervoer van de overblijvende batterijen, hosp. comp., enz. geregeld. Er wordt uitsluitend gewerkt met zgn. eenheid-treinen, d. z. treinen, die alle een vast aantal personenwagens, paarden- en goederenwagens zoomede platte wagens bevatten. Het te vervoeren legerverband past zich hierbij, door splitsing der onderdeelen, aan. Derhalve niet als bij ons, waarbij veelal de treinstellen pasklaar gemaakt worden. (Bew.)

Trein No.	Onderdeel.	Inlaadstation.	Datum.	Trein is gereed voor inladen ten :	Vertrek.
65759	I/442.	La Malmaison	26	12.00 midd.	3.00 nam.
65760	Pion. Comp. 353, 354 Handzoeklichtafd.	Roberchamp-Fe.	26	3.30 nam.	6 33 "
65761	I. 2 3 Mitr. Comp. 442 en Mij n w. a f d. 444.	La Malmaison	26	6.00 "	9 00 "
65762	Mijnw. comp. 418.	Roberchamp-Fe.	26/7	9.30 "	12.33 voorm.
65763	II/442.	La Malmaison	26/7	12.00 nacht	3.00 "
65764	Reg. Staf, 3 Garde Res. R. V. A. Staf I Afd. en I mun. col. 910.	Roberchamp-Fe	27	3.30 voorm.	6.33 "
65765	III/442.	La Malmaison	27	6.00 voorm.	9.00 voorm.
65766	I en 2/3 2. Batterij. 3 G. Res. R. V. A.	Roberchamp-Fe.	27	9.30 "	12 33 nam.
65767	I/444.	La Malmaison	27	12.00 midd.	3 00 "
65768	Staf II Afd., 1/3 2. Batt. 3 G. Res. R. V. A. en I. Mun. col. 912.	Roberchamp-Fe.	27	3.30 nam.	6.33 "
65769	II/444 R. I.	La Malmaison	27	6.00 "	9.00 "
65770	3 en 2/3 4 Batt. 3 G. Res. R. V. A.	Roberchamp-Fe.	27/8	9.30 "	12 33 voorm.
65771	III/444 R. I.	La Malmaison	27/8	12.00 naacht	3.00 "
65772	Staf III en 1/3 4. Batt. 3 G. Res. R. V. A. en L. mun. col. 1135.	Roberchamp-Fe.	28	3.30 voorm.	6.33 "

Opmerkingen:

1. Bij elk transport moet door de gespatieerde onderdeelen 1 offic als transport Cdt., zoomede 1 offic. met onderofficieren voor den treindienst worden aangewezen en een treinwacht worden ingedeeld.
2. T i j d i g a a n w e z i g z i j n a a n h e t i n l a a d s t a t i o n ! V o e r t u i g e n m o e t e n o p d e n t e v o r e n a a n g e g e v e n t i j d v a n v o o r r i j d e n d e r t r e i n e n o p h e t i n l a a d s t a t i o n a a n w e z i g z i j n , m a n s c h a p p e n 1 u u r v o o r h e t v e r t r e k v a n d e n t r e i n (n i e t v r o e g e r) . D e t a c h e m e n t e n v o o r h e t i n d e e l e n v a n d e n t r e i n (m e t k r i j t) m e l d e n z i c h o p h e t i n l a a d s t a t i o n , o p h e t o o g e n b l i k v a n h e t v o o r r i j d e n v a n d e n t r e i n , b i j d e n o f f i c i e r v a n d e n t r e i n d i e n s t .
3. V o o r h e t t o e z i c h t o p h e t i n l a d e n d e r p a a r d e n e n v o e r t u i g e n m o e t d o o r e l k o n d e r d e e l 1 o f f i c . w o r d e n a a n g e w e z e n . I j z e r d r a a d , t o u w e n s p i j k e r s m e d e b r e n g e n !
4. D e o p d e a f z o n d e r l i j k e t r e i n e n a a n g e b r a c h t e m i t r a i l l e u r o p s t e l l i n g e n

voor vliegeratweer moeten, door de van mitr. voorziene onderdeelen, worden benut.

5. Strengste geheimhouding! Schouderbedekkingen, opschriften op voertuigen enz. bedekken! Geen regimentsnummers, maar namen der commandanten voor het aanduiden der onderdeelen bezigen! Elke mededeeling der kwartiermakers over doel van het transport en onderbrenging in het nieuwe gebied is ten strengste verboden. Bij het merken der nieuwe kwartieren geen regimentsnummers, maar de namen der commandanten opschrijven!
6. Als nakomende officier der divisie blijft Luitenant A. van den Divisiestaf in La Malmaison achter. Telefoonverbinding langs plaatsel. Cdt.
7. Het binnenloopen aan het station van aankomst moet door den transportCdt. aan den vooruitgezonden officier der Divisie, Kapitein B., plaatservanger Luitenant C, telefonisch worden medegedeeld. Het overzicht van de legering wordt door den stationscomm. van het station van aankomst uitgegeven.

(get.) v. X.

V.

De Voorgeschiedenis van den Slag aan de Marne.

DOOR

H. G. ONTROP,

Kapitein der Infanterie.

Dit opstel is het resultaat van de bestudeering van de meeste bronnen, welke tot nu toe over deze periode van den jongsten oorlog zijn verschenen. Aangezien dagelijks nog nieuwe werken hierover het licht zien en de slag aan de Marne (1914) een geliefkoosd onderwerp blijkt te zijn voor de meeste militaire schrijvers, heeft deze bronnenstudie uit krijgsgeschiedkundig oogpunt, slechts waarde tot heden.

Ik heb gemeend, mij in het algemeen te moeten onthouden van het noemen der geraadpleegde bronnen, en wel voornamelijk, omdat de meeste schrijvers — voor zoover zij aan de fantasie niet een al te vrijen teugel lieten, (Debrit, Cornet, Immanuel, Belloc, Battine, Souza-Haldane, enz) — hunne gegevens aan andere werken hebben ontleend, en het dikwijls moeilijk is, de oorspronkelijke bron te ontdekken.

Schrijvers, die in de gelegenheid zijn geweest, andere officieele gegevens te gebruiken, dan sommige algemeen bekendgemaakte Fransche en Engelsche Rapporten, het „Bulletin des Armées,” de — voor bronnenstudie weinig belangrijke communiqués, enz., zijn er slechts in gering aantal. Ik denk hierbij aan de Franschen: Babin, Madelin, Dauzet, Malleterre, en vooral Hanotaux 1); aan Duitsche zijde aan den anonymus, die de bekende brochure „Die Schlachten an der Marne” uitgaf (bij Mittler & Sohn), doch vooral aan Baumgarten-Crusius, wiens werk „Die Marneschlacht 1914, insbesondere auf der Front der deutschen 3. Armee”, voor het verstrekken van officieele gegevens verre bovenaan staat. Ondertusschen hebben vele dezer schrijvers, bij hetgeen zij als officieel te weten kwamen, flink bijgeborduurd — Hanotaux! — en is het een studie op zich zelf, om o. a. door onderlinge vergelijking, en toetsing aan degelijke dagboeken, het kaf van het koren te scheiden.

Verder hebben een massa deelnemers aan den grooten strijd, hunne ondervindingen en waarnemingen in min of meer waardevolle dagboeken neergelegd: bij de raadpleging blijft echter ook nog voorzichtigheid geboden, vooral als mededeelingen van algemeenen aard of berichten over andere onderdeelen worden gegeven, dan die waartoe de schrijver behoorde.

Bij de samenstelling dezer studie nu, heb ik naar mijn beste weten getracht, om, door nauwgezette vergelijking van alle gegevens die mij onder de oogen kwamen, de waarheid te schiften: een soort dankbaar patience-spel dus. Waar hiaten waren in die positieve gegevens, heb

1) Zeer belangrijke gegevens geeft ook de Commandant A. Grasset in zijn artikel „Qui a gagné la Bataille de la Marne?”, opgenomen in de *Illustration* van 21 Februari 1920.

ik deze aaneengekoppeld door mijn vermoeden uit te spreken, en heb ik dit als zoodanig ook vermeld.

Beschouwingen van strategischen of tactischen aard van andere schrijvers, zijn niet door mij overgenomen; waar ik dergelijke beschouwingen neerschreef, gaf ik de opvatting, die ik mijzelf heb gevormd.

December, 1919 1).

DE VOORGESCHIEDENIS VAN DEN SLAG AAN DE MARNE.
(21 Augustus—6 September 1914.)

Het offensief door het 3e., 4e. en 5e. Fransche Leger den 21sten Augustus 1914, tegen de door België en het Groothertogdom Luxemburg opmarcheerende Duitsche Legers, ingezet, en waarin het Britsche Leger op den uitersten linkervleugel, op den 23sten betrokken werd, was op laatstgenoemden datum reeds over de geheele, van Longwy over Fumay en Namen naar Condé loopende, linie mislukt.

Het Fransche Opperbevel had het aantal en de sterkte dezer Duitsche Legers onderschat. Doch vele andere redenen hadden tot de mislukking bijgedragen. Het officieele „Rapport sur l'ensemble des opérations du 2 août au 2 décembre 1914” noemt „des insuffisances d'instruction et d'exécution dans certains de nos corps”. Deze „insuffisances” hadden o. a. als gevolg: onvoldoende verbinding tusschen de gevechtsgroepen onderling; onvoldoende samenwerking tusschen infanterie en artillerie; het nemen van onvoldoende maatregelen voor verkenning en beveiliging. Vooral bij de korpsen van de ten Oosten van de Maas optredende 3e. en 4e. Legers, die dikwijls maar al te onstuimig oprukten, leidden deze onvolkomenheden tot zware verliezen.

Doch er waren ook andere oorzaken 2).

Hoewel de Franschen over een honderdtal vliegtuigen beschikten 3), werd er tot na den slag aan de Marne, — in tegenstelling met de Duitschers, en ook met de Engelschen — door de Franschen op het oorlogsveld een gering gebruik van de toestellen gemaakt. Dit wreekte zich te meer, waar de ophelderingscavalerie niet bij machte bleek, door het Duitsche cavalerie-scherp heen te breken. Wel had het Fransche Cavaleriekorps onder Generaal Sordêt, ter weerszijden van de Maas, een groote raid tot dicht bij Luik volbracht, en opereerden de 4e., 6e. en 7e. Cavaleriedivisies in de beide Luxemburgen, doch de resultaten van hun optreden waren gering. Was dit grootendeels te wijten aan de uitstekende wijze, waarop de Duitsche Cavaleriekorpsen zich van hun taak — het dekken van de concentratie en later van den opmarsch — kweten, door het uitbuiten van het uithoudingsvermogen der paarden, zonder dat tijd voor de hoog noodige verzorging werd gelaten, was

1) Bijgewerkt tot Maart 1920.

2) Zie vooral de Thomasson: „Le Revers de 1914 et ses Causes”.

3) 21 escadrilles, ieder van 4 à 5 toestellen maximum; totaal: 103 vliegtuigen, 321 vliegeniers.

een groot deel van de Fransche cavalerie door uitputting onmachtig, om bij het offensief van den 21sten Augustus nog steun te verleenen.

Ook aan zware artillerie en mitrailleurs was de Fransche krijgsmacht de Duitsche, in getalsterkte, ver ten achter. De overmacht aan deze wapens bij den vijand, deed veel afbreuk aan het schitterend moreel waarmede de Fransche troepen tot het offensief waren opgerukt.

Ten slotte zou reeds het, in de lijn Fillières—Virton—Neufchâteau—Gedinne, tot staan komen van de, ten Oosten van de Maas aanvallende, 3e. en 4e. Fransche Legers noodzakelijk tot den terugtocht van de ten Westen van de Maas opgerukte groep, uit het 5e. Fransche Leger en het Britsche Leger gevormd, hebben moeten leiden: voor de verbinding tusschen beide legergroepen toch, 1) was door het Fransche Opperbevel slechts één reservedivisie aangewezen, en zelfs toen bekend was, dat belangrijke Duitsche afdeelingen in opmarsch waren tegen het door die divisie bewaakte \pm 50 K.M. breede Maasvak tusschen Fumay en de vesting Namen, werd hierin geen verandering gebracht. Trouwens, de offensieve beweging was bij het Fransche 5e en het Britsche Leger reeds tot staan gekomen, vóór de slag begon. Bij het 5e Leger was dit het gevolg van het, om verschillende redenen, aarzelend optreden van den Bevelhebber, Generaal Lanrezac; het Engelsche Leger kwam eerst in de lijn Binche—Mons(Bergen)—Condé op het oogenblik, dat de strijd van het 5e Leger reeds ongunstig begon te verlopen.

Ook was de Engelsche linkervleugel, die met omtrekking door een gedeelte van het Duitsche Ie Leger bedreigd werd, onvoldoende beschermd, en had Joffre geen reservé ter beschikking om die bedreiging te voorkomen of tegen te gaan.

Tusschen den vleugel van de tot het offensief oprukkende Legers en de zee, bevonden zich namelijk slechts drie territoriale divisies. Oorspronkelijk belast met het afsluiten van de lijn Maubeuge—Duinkerken, ten einde de vernieling van spoorwegen in het Noorden van Frankrijk te beletten, werd d'Amade, Commandant dezer territoriale divisies, (waarvan het aantal op den 22sten Augustus op vier werd gebracht) opgedragen, bovendien mede te werken om dezen opmarsch te beletten, toen verondersteld kon worden, dat de opmarsch der Duitschers zich ook tot dit gebied zou uitstrekken. Het spreekt vanzelf dat van deze divisies, slecht geëncadreerd, slecht uitgerust, onvoldoende bewapend, over een front van ongeveer 120 K.M. opgelost, geen weerstand van

1) Noch bij de Duitschers, noch bij de Franschen werd een indeeling in „legergroepen” toegepast; toch was hier, althans bij de geallieerden, alle reden toe, waar aan ieder der groepen: 1ste en 2de Fransche Leger in Lotharingen, 3e en 4e Fransche Leger ten Oosten van de Maas, 5e Fransche en Britsche Leger ten Westen van de Maas, een afzonderlijke taak was opgedragen. Bij de Duitschers had men het op den uitersten rechtervleugel opereerende 1ste Leger (von Kluck), onder bevel van den commandant van het daarneven opmarcheerende 2e Leger (v. Bülow) gesteld, terwijl voor den aanval op Samber (2e L.) en Maas (3e L.) aan de Commandanten van het 3e en het 2e Leger was opgedragen, in onderling overleg te handelen.

eenige beteekenis kon worden verwacht. De Engelschen waren dus voorloopig voor de beveiliging van den linkervleugel van de geheele offensieve groep, op eigen krachten aangewezen. Een verzoek van French, den 16den gedaan, om aan zijn leger twee reservedivisies en één cavaleriedivisie toe te voegen, had Joffre geweigerd.

De toestand was op den 24sten Augustus dan ook allesbehalve rooskleurig voor de geallieerden op het Westelijk oorlogsterrein. Alleen was het, na een tweede poging, den Franschen gelukt, een gedeelte van den Boven-Elzas, naar het scheen, blijvend te bezetten. Maar van de grootere offensieven was niets terecht gekomen: in Lotharingen was het ééne, in de lijn Pont à Mousson—Morhange (Mörchingen)—Dieuze—Saarburg—Donon op een nederlaag uitgelopen en zware eischen moesten hier aan de samenwerkende 1ste en 2de Fransche Legers worden gesteld om een opmarcheeren der Duitschers door de „Trouée de Charmes” te beletten.

Het tweede offensief — in België — was, zooals hiervoor werd aangegeven, eveneens mislukt; de vier legers waren hier in vollen terugtocht en reeds op den 25sten Augustus weer op Fransch grondgebied teruggekeerd. Op dien datum stonden zij ongeveer in de lijn Conflans—Dun—Charleville—Fourmies—Landrecies—Cambrai. Over het algemeen had de terugtocht ordelijk plaats; vooral voor den oostelijken vleugel van het 5de Fransche Leger scheen deze zeer bedreigd; doch tijdig maakte het op dien vleugel opgestelde 1ste Korps naar de Maas front, en wist dit korps, totdat het 5de Fransche Leger voldoende voorsprong had verkregen, alle pogingen van von Hausen's 3de Leger, om de rivier met belangrijke afdeelingen te overschrijden, te verijdelen 1).

Was het aanvankelijk op den 24sten Augustus, nog Joffre's bedoeling, onmiddellijk een hernieuwd offensief voor het 5de Leger te gelasten, nog den avond van denzelfden dag vaardigde hij de orders uit voor een algemeenen terugtocht. Volgens deze moest het 5de Leger terugtrekken, steunende op Maubeuge, rechtervleugel aangeleund tegen de, voor grootere troepenafdeelingen onbegaanbare Ardennenheuvels; het leger moest verband houden met het 4de Leger, dat met zijn linkervleugel achter de Maas terug moest, en met het Britsche Leger, waarvan vermoed werd, dat het wel in algemeene richting Cambrai terug zou gaan (... dont la ligne de résistance pourrait être en direction générale de Cambrai ...) 2).

1) Dat de Fransche Minister van Oorlog — toen nog Messimy — den toestand ernstig inzag, moge blijken uit zijn „bevel” van 25 Augustus, 'sochtends: „Si la victoire ne couronne pas le succès de nos armes, et si les armées sont réduites à la retraite, une armée de trois corps actifs au minimum devra être dirigée sur le camp retranché de Paris, pour en assurer la garde...”

2) Vermoedelijk was deze algemeene richting door Joffre aan French „in overweging” gegeven: Ingevolge de instructie van Kitchener aan French, moest de

Nog op dienzelfden 24sten Augustus geeft Joffre bovendien een nota uit, waarin hij wijst op begane tactische fouten, en hij de middelen aangeeft, om deze te voorkomen. Ik laat haar hier, in haar geheel, volgen:

Note pour toutes les Armées.

Au Grand Quartier-Général, le 24 août 1914.

Il résulte des renseignements recueillis par les combats livrés jusqu'à ce jour, que les attaques ne sont pas exécutées par une combinaison intime de l'infanterie et de l'artillerie: toute opération d'ensemble comporte une série d'actions de détail, visant à la conquête des points d'appui.

Chaque fois que l'on veut conquérir un point d'appui, il faut préparer l'attaque avec l'artillerie, retenir l'infanterie, et ne la lancer à l'assaut qu'à une distance où on est certain de pouvoir atteindre l'objectif.

Toutes les fois que l'on a voulu lancer l'infanterie à l'attaque de trop loin, avant que l'artillerie ait fait sentir son action, l'infanterie est tombée sous le feu des mitrailleuses et a subi des pertes qu'on aurait pu éviter.

Quand un point d'appui est conquis, il faut l'organiser immédiatement, se retrancher, y amener de l'artillerie pour empêcher tout retour offensif de l'ennemi.

L'infanterie semble ignorer la nécessité de s'organiser au combat pour la durée.

Jetant, de suite, en ligne des unités nombreuses et denses, elle les expose immédiatement au feu de l'adversaire qui les décime, arrête ainsi, net, leur offensive et les laisse souvent à la merci d'une contre-attaque.

C'est au moyen d'une ligne de tirailleurs suffisamment espacés et entretenue continuellement 1) que l'infanterie, soutenue par l'artillerie, doit mener le combat, le faisant ainsi durer jusqu'au moment où l'assaut peut être judicieusement donné.

Les divisions de cavalerie allemande agissent toujours précédées de quelques bataillons transportés en automobile. Jusqu'ici, les gros ne se sont jamais laissé approcher par notre cavalerie. Ils progressent derrière leur infanterie et de là lancent les éléments de cavalerie (patrouilles et reconnaissances) qui viennent chercher appui auprès de leur infanterie, aussitôt qu'ils sont attaqués. Notre cavalerie poursuit ces éléments et vient se heur-

Britsche Opperbevelhebber „zich inspannen, om geheel overeenkomstig de plannen en wenschen der geallieerden te handelen;” tevens verklaarde de instructie echter uitdrukkelijk, dat French's commando volkomen zelfstandig zou zijn, en hij in geen geval onder het bevel van een der generaals der geallieerden zou komen te staan.

1) Terecht lascht Hanotaux hier de opmerking in: „Que de choses en peu de mots.”

ter à des barrages solidement tenus. Il importe que nos divisions de cavalerie aient toujours des soutiens d'infanterie pour les appuyer et pour augmenter leurs qualités offensives.

Il faut aussi laisser aux chevaux le temps de manger et de dormir. Faute de quoi, la cavalerie est usée prématurément avant d'avoir été employée.

Le Général Commandant en Chef,
J. JOFFRE.

P. A. le Général, Major général,
BELIN.

„Que de choses en peu de mots!” Wat een boekdeel taktiek in enkele zinnen! Infanterie, artillerie, cavalerie, allen krijgen een beurt, en wat voor een! De theoriën van Langlois, Percin, Bernardi c. s. worden, nadat door een enkel woord wordt gewezen op de ervaring waaraan zij zijn getoetst, in een paar regels vastgelegd! Met een zeldzame duidelijkheid wordt de noodzakelijkheid van onderlinge samenwerking der wapens betoogd, en even duidelijk aangegeven hoe tot die samenwerking te geraken!

Zeker, wij hebben hier niet met een nieuwbakken gevechtsleer te doen. Neen, dat niet! Doch men moet zich die enkele bladzijde taktiek denken in handen van diegenen op het gevechtveld, die zich gewoon hadden gemaakt, alle theorie als ballast te beschouwen; van diegenen die reeds hadden ondervonden hoezeer een opfrissing van de nieuwste denkbeelden op tactisch gebied voor hen noodig was; van die velen in het Fransche Leger, die alleen in een offensief onder alle omstandigheden, hun heil zochten, en in enkele dagen hadden ondervonden tot welk een verliezen aan menschenlevens hun roekeloosheid leidde! En dan zal men het nut inzien van Joffre's daad, en hem niet ten kwade duiden dat hij met dit „papier” de troepencommandanten lastig kwam vallen.

Doch gaan wij nog even den inhoud na:

Eerst de kritiek. Tot nog toe hebben de gevechten geleerd, dat het aan innige samenwerking tusschen infanterie en artillerie heeft ontbroken. De infanterieaanval is ingezet vóór dat de eigen artillerie-uitwerking heeft verkregen, en wel in zulke compacte massa's, dat niet alleen buitensporige verliezen worden geleden, doch de aanvoerders — nadat de aanval tot staan is gekomen — de troepen niet meer in de hand hebben. Kon tot den stormaanval worden overgegaan, dan was de afstand waarop deze werd ingezet, als regel te groot.

Hoe wil Joffre den aanval dan wel uitgevoerd zien?

De aanval der infanterie op een bepaald punt, wordt door de artillerie voorbereid. Eerst nadat de artillerie voldoende uitwerking heeft verkregen, gaat de infanterie, steeds door de artillerie ondersteund, in open tirailleurlinie vooruit; voortdurend wordt deze linie op voldoende sterkte gehouden, totdat de afstand tot den vijand zoo klein is geworden, dat men zeker is, door den stormaanval het doel te kunnen

bereiken. Is de stormaanval gelukt, dan wordt het veroverde terrein onmiddellijk tot steunpunt ingericht, en de artillerie aangetrokken om iederen vijandelijken tegenaanval te verhinderen.

Zooals men dus ziet: een recept, dat niet alleen in 1914 al lang niet onbekend meer was, maar dat ook voor den loopgravenstrijd — „le combat pour la durée!” — geldend zou blijven.

Wat zegt de nota omtrent het gebruik der cavalerie? Hier gaat Joffre openlijk bij de Duitschers te leer: de Duitsche cavalerie — zoo zegt hij — tast en voelt; vechten doet zij niet; vechten laat zij aan „haar” infanterie over. Doet ook zoo — zegt hij tot zijn eigen cavalerie — die infanteriesteun is voor U van het grootste belang. Zelfs — en hier eischt hij van zijn eigen cavalerie nog meer dan hij van de Duitschers heeft afgekeken 1) — Uwe offensieve hoedanigheden behoeven door de U toegevoegde infanterie niet te worden geschaad; integendeel, de infanterie zal die verhoogen!

Maar — en hier raakt hij de grootste wonde plek — eischt niet onnoodig het uiterste van de paarden. Zij zijn thans totaal op, nog voor de cavalerie eenig nut heeft afgeworpen. Misbruik het teere wapen dus niet!

Joffre's bevel voor den terugtocht, dd. 24 Augustus (bladz. 152), moet beschouwd worden als een voorloopige order, die voor de legers op het Noordfront een losmaken uit den strijd, en een teruggaan in onderling verband, zonder meer, beoogde. Vermoedelijk was echter — gezien Joffre's aanvankelijk besluit om althans het 5de Leger opnieuw tot het offensief aan te zetten — toen reeds bij den Franschen Opperbevelhebber het plan gerijpt, dat den grondslag zou vormen tot den slag aan de Marne en dat tot uiting kwam in de instructie nr. 2, welke ik hier in haar geheel, vertaald, laat volgen:

Vanden Algemeenen Bevelhebber aan
de Legercommandanten.

Algemeene Instructie nr. 2.

Algemeen Hoofdkwartier, den 25sten
Augustus 1914, 22 uur.

1e. Aangezien het ontworpen offensief niet tot uitvoering is kunnen worden gebracht, zullen de verdere operaties zoodanig worden geregeld, dat op onzen linkervleugel — door de samenvoeging van het 4de, 5de en Engelsche Leger, en van nieuwe strijdkrachten aan ons Oostfront te ontnemen — een strijdmacht gevormd wordt,

1) Behalve bij Haelen (12 Augustus) en bij Dinant (15 Augustus) kwamen nergens groote Duitsche cavalerieafdeelingen in gevecht. In beide gevallen was het de cavalerie om een „openlijke verkenning” te doen. Bij Gembloers en Perwez (18 en 19 Augustus), waar, tegenover het uitgeputte Fransche Cavaleriekorps vermoedelijk een groot succes te behalen zou zijn geweest, schijnt de Duitsche cavalerie, al dan niet opzettelijk, het offensief vermeden te hebben.

welke in staat zal zijn, om opnieuw tot het offensief over te gaan, terwijl de overige Legers gedurende dien tijd, den vijand in bedwang zullen houden.

2e. Tijdens de terugtochtsbeweging zullen het 3de, 4de en 5de Leger, ieder voor zich, rekening houden met de bewegingen van de aangrenzende legers, en hiermede het verband onderhouden. De terugtocht zal worden gedekt door het achterlaten van achterhoeden op gunstige terreinafscheidingen, zoodat alle hindernissen gebruikt worden om, door korte en krachtige tegenaanvallen, waarbij de artillerie de hoofdrol heeft te vervullen, s'vijands opmarsch tot staan te brengen, of deze minstens te vertragen.

3e. Bewegingsgrenzen der verschillende legers: (Zie de schets.) W-Leger (Britsche Leger): ten Noordwesten van de lijn: Le Cateau—Vermand—Nesle; (inbegrepen).

4de en 5de Leger: tusschen voornoemde lijn (niet inbegrepen) ten Westen, en de lijn Stenay—Grandpré—Suippes—Condé sur Marne (inbegrepen), ten Oosten.

4e. Op den uitersten linkervleugel zal, tusschen Picquigny en de zee, de Somme worden afgesloten door de Territoriale Divisies „du Nord,” met de 61ste en de 62ste Reservedivisie in reserve.

5e. Het Cavaleriekorps stelt zich achter de Authie op, gereed om de voorwaartsche beweging van den uitersten linkervleugel te volgen.

6e. Een nieuwe strijdmacht, uit per spoor aan te voeren onderdeelen samen te stellen (VII^{de} Legerkorps, vier reservedivisies en wellicht een ander actief legerkorps) wordt, van den 27sten Augustus tot den 2^{den} September gevormd, voorwaarts van Amiens, tusschen Domart-en-Ponthien en Corbie, of achter de Somme, tusschen Picquigny en Villers—Bretonneux.

Deze strijdmacht zal gereed staan om tot het offensief over te gaan, in algemeene richting St. Pol—Arras of Arras—Bapaume.

7e. Het W-Leger (Engelsche) stelt zich van Bray sur Somme tot Ham achter de Somme op, gereed om, hetzij naar het Noorden richting Bertincourt, hetzij naar het Oosten, richting Le Catelet, op te rukken.

8e. De hoofkrachten van het 5de Leger zullen opgesteld staan in de streek Vermand—St. Quentin—Moy (offensief frontgedeelte), om op te rukken in algemeene richting Bohain; de rechtervleugel houdt de lijn la Fère—Laon—Craonne—St. Erme bezet.

9e. 4de Leger: achter de Aisne, op het front Guignicourt—Vouziers, of bijaldien dit niet mogelijk blijkt, op het front Berry au Bac—Reims—Montagne de Reims, in ieder geval bedacht op de mogelijkheid („en se réservant toujours les moyens”) om tot het offensief, front Noord, te kunnen overgaan.

10e. 3de Leger: rechtervleugel aangeleund tegen de Vesting

Verdun, linkervleugel tegen het défilé van Grandpré, of tegen Varennes—St. Ménéhould.

11e. Alle aangegeven opstellingen moeten met de meeste zorg worden versterkt, ten einde den vijand een maximum weerstand te kunnen bieden.

Van uit deze opstellingen zal tot het offensief worden overgegaan.

12e. Het 1ste en 2de Leger blijven de vijandelijke strijdkrachten, waarmede zij in gevecht zijn, binden. Voor het geval van gedwongen terugtocht, beschikken zij over de volgende terreinstrooken:

2de Leger: tusschen den kunstweg Frouard—Toul—Vaucouleurs (inbegrepen) en den kunstweg Bayon—Charmes—Mirecourt—Vittel—Clefmont (inbegrepen).

1ste Leger: ten Zuiden van den kunstweg Châtel—Dompain—Lamarche—Montigny le Roi (inbegrepen).

De Generaal, Opperbevelhebber:

JOFFRE.

Al is er van de uitvoering van voorgaande instructie — door omstandigheden die wij later zullen leeren kennen — niet veel terecht gekomen, het feit, dat wij er Joffre's operatieplan uit leeren kennen, en dat dit plan, niettegenstaande de omstandigheden zich wijzigden, den grondslag bleef vormen van zijne verdere handelingen, maakt een uitvoering bestudeering wenschelijk.

Joffre's operatieplan was — zeer terecht — hoogst eenvoudig; ik kan volstaan met naar punt 1 der instructie te verwijzen; dit geeft alles.

De punten 5 tot en met 9 geven het terrein aan, waar Joffre de operatie wilde doen plaats hebben: het voorgenomen offensief zou uitgaan van uit de algemeene lijn: Amiens—Péronne—St. Quentin—Laon—Craonne, verlengd naar het Oosten, hetzij tot Vouziers, hetzij tot Reims. Deze uitgangstelling zou in het Oosten aangeleund zijn tegen een door het 3de Leger in te nemen stelling, terwijl dit 3de Leger zelf, Verdun en de versterkte Maaslinie aan de Westzijde zou beschermen (punt 10); in het Westen was door een afzonderlijke groep aansluiting verkregen aan de zee (punt 4).

Wat betreft het tijdstip, waarop Joffre dacht tot het offensief over te gaan, moeten wij wel aannemen, dat hij den 2den September als vroegsten datum hiervoor, had aangenomen. Hij voorzag immers, dat de op zijn linkervleugel te vormen strijdkrachten — het latere 6de Leger — tot dien 2den September noodig zou hebben, om van af den 27sten Augustus te concentreren (punt 6); en eerst daarna zou dit 6de Leger aan het offensief kunnen deelnemen (punten 6 en 1).

Beschouwen wij beide factoren terrein en tijd in onderling ver-

band, en in verband met den factor ruimte, (i. c. een strook van 30 tot 50 K.M. diepte die de Duitschers op 25 Augustus nog scheidde van de lijn, waaruit tot het offensief zou worden overgegaan), dan moeten wij wel tot de conclusie komen, dat Joffre zich den toestand der geallieerden op 25 Augustus, zeer optimistisch indacht.

Verslagen waren de legers wel is waar niet, maar het feit alleen dat de Franschen en Engelschen teruggedrongen waren, moest doen verwachten, dat de Deutsche Legers thans zeer zeker den opmarsch niet tijdelijk zouden staken. Voor die verwachting was te meer reden, waar bekend was, dat de Duitschers den Westelijken vleugel der Engelschen sterk overvleugelden, en aangenomen kon worden dat de Duitschers, nu de dubbele omvatting van de twee geallieerde legers ten Westen van de Maas mislukt was, alles in het werk zouden stellen, om door een snelle vervolging alsnog te trachten, ten minste dien bedreigden Westvleugel te omvatten.

De taak der achterhoeden (punt 2), was wel tactisch juist omschreven, doch het viel te voorzien dat door die achterhoeden, gedurende den tijd, dat 50 K.M. moest worden afgelegd, geen acht dagen tijdwinst zou kunnen worden behaald op de opdringende Deutsche massa's, temeer, waar, tot aan de voorgenomen uitgangstelling, ten Westen van de Maas de „gunstige terreinafscheidingen” (punt 2), slechts in geringe mate aanwezig waren.

Vermoedelijk is het naast Joffre's optimisme, de aanleuning aan zee geweest, die de keuze op de lijn Amiens—Verdun heeft doen vallen. Ter hoogte van den diep het land indringenden, breeden Sommemonde, bestond voor die aanleuning aan zee nog de gelegenheid. Wilde Joffre dus zijn front niet in belangrijke mate uitrekken, en de aansluiting aan Verdun behouden, dan zou hij, bij een uitgangstelling ten Zuiden van de lijn Sommemonde—Verdun, de aanleuning tegen de zee hebben moeten laten varen; dit schijnt hij, althans voorloopig, niet te hebben gewild.

Hoe het zij, de afstand die de Duitschers nog te doorloopen hadden, om Joffre's uitgangstelling en het concentratieterrein van het 6de Leger te bereiken, was te gering; de factoren tijd en ruimte kwamen zodoende teveel in het gedrang, om de operatie, van uit de gekozen opstelling, kans van slagen te geven.

Gaan wij thans de instructie nr. 2 meer in details na, aan de hand van de bijgevoegde schets.

De terugtocht der legers uit België moest plaats hebben in een algemeene richting Zuidwest. Hierdoor werd het mogelijk, — behalve dan weer het verkrijgen van aansluiting aan zee — het 3de Leger ten Westen van Verdun aan te trekken en den uitersten rechtervleugel derhalve te vrijwaren voor een flankstoot van uit Metz; bovendien zou, door een algemeene verschuiving naar het Westen, de uiterste linker-vleugel, aan een omvatting, door de, eveneens in Zuidwestelijke rich-

ting marcheerende Duitsche legers, gemakkelijker kunnen ontkomen.

De scheidingslijn tusschen het 5de Fransche en het Britsche Leger was verkeerd bepaald (punt 3); Le Cateau, in die lijn genoemd, lag midden in het front, dat door de Engelschen op den avond van den 25sten Augustus werd ingenomen; zooals wij later zien zullen, ontstond hierdoor, gedurende den terugtocht, ernstige wrijving tusschen de beide Legers die noodlottige gevolgen had kunnen hebben.

De uitgangstellingen voor de verschillende legers bepaald, en de aangegeven aanvalsrichtingen, wijzen er op, dat het Joffre's bedoeling was, met het 4de en 5de Leger in front aan te vallen (punten 8 en 9); het Britsche (punt 7) en het Fransche 6de Leger (punt 6) werden links achterwaarts geëchelonneerd opgesteld, om bij het offensief, hetzij den Duitschen rechtervleugel te omvatten (aanvalsrichtingen Le Câtelet, resp. Arras—Bapaume), hetzij om eene eventueele omvattingsspoging der Duitschers tegen te gaan (aanvalsrichtingen Bertincourt, resp. St. Pol—Arras).

Om op, of achter 's vijands buitenvleugel te kunnen ageeren, stond de cavalerie, links voorwaarts, gunstig opgesteld (punt 5).

Opmerkelijk is in dit plan de aanvalsrichting Noord, die aan het 4de Leger werd gegeven. In het gunstigste geval toch, zou bij Grandpré het aanrakingspunt tusschen het 4de en het 3de Leger zijn gelegen. Dit 3de Leger had een defensieve taak 1). Nam het 4de Leger zijn aanvalsrichting Noord, dan zou het achterlaten van steeds meer troepen een noodzakelijkheid blijken, om het verbând met het 3de Leger te bewaren en te beletten dat de Duitschers zich tusschen het 3de en 4de Leger in zouden dringen, om het Fransche front te doorbreken. Het 4de Leger zou derhalve een groot deel van zijn offensieve kracht hebben moeten missen, en zeer hooge eischen zouden hier aan het beleid van den Legercommandant (de Langle de Cary) zijn gesteld. Nog ingewikkelder, en onlogisch, werd de taak voor dezen commandant, als hij van uit de lijn Reims—Berry au Bac — ook in punt 9 genoemd — in Noordelijke richting tot het offensief zou hebben moeten overgaan; in dat geval zou het 3de Leger (punt 10) zich vermoedelijk in de lijn Verdun—Varennes—St. Ménéhould hebben bevonden, en was derhalve een aanvalsrichting Oostnoordoost voor het 4de Leger, de meest aangewezen.

Ten slotte nog een opmerking. Wanneer er sprake was van het aanwijzen van een defensief front, dan had dit niet moeten worden aange-

1) Geheel duidelijk is de instructie omtrent deze aangelegenheid niet: punt 11 geeft n.l. aan, dat van uit „deze opstellingen,” „dezen toestand” („de cette situation”) tot het offensief zal worden overgegaan; hieronder kan men dus de opstellingen begrijpen voor de territoriale macht (punt 4) en het 3de Leger (punt 10) aangegeven. Onder-tusschen moet m.i. uit punt 1, en het niet aangegeven van een aanvalsrichting voor het 3de Leger in punt 10, de gevolgtrekking worden gemaakt, dat het 3de Leger niet aan het offensief zou deelnemen.

wezen in de lijn La Fère—Craonne voor het 5de Leger, doch achter de Aisne, van ter hoogte van Grandpré, tot ongeveer bij Attigny voor het 4de Leger. Waren de aanvalsrichtingen voor het 4de en 5de Leger (thans Noord, resp ongeveer Noordoost) dan bovendien nog eenigszins meer concentrisch aangegeven, dan had men voor het gat La Fère—Craonne al met een zeer geringe troepenmacht kunnen volstaan.

Dat het terrein voor de concentratie van het 6de Leger te ver naar voren was gekozen, werd reeds met een enkel woord aangegeven. In ieder geval ware het wenschelijk geweest de concentratie achter de Somme te doen plaats hebben; de 61ste en 62ste divisie, die, aan de bezetting van Parijs onttrokken, op den 25sten Augustus te Arras waren uitgeladen, hadden dan gedurende hun terugtochtmarsch, richting Picquigny (punt 4), die concentratie kunnen dekken.

Wat het Cavaleriekorps betreft, dit korps (Generaal S o r d e t) was, nadat het na den langen, afmattenden tocht door België, te vergeefs eenige rust had gezocht achter de door het 5de Leger aan de Samber ingenomen opstelling, vandaar naar den Westelijken vleugel der Britten verplaatst, alwaar het den 25sten zóó uitgeput aankwam, dat S o r d e t voorloopig de door F r e n c h ingeroepen hulp moest weigeren; en nu kreeg het afgejakkerde Korps, ingevolge punt 5 der instructie, weer een afstand van ver over de 100 K.M. af te leggen, waarvoor het zeker niet tot den 2^{den} September den tijd zou hebben, aangezien de Duitsche cavalerie de in aanmerking komende marschwegen reeds bedenkelijk dicht was genaderd.

Arme cavalerie: „usée prématurément avant d'être employée” (Nota van 24 Augustus).

Aan het 1ste en 2de Leger werd opgedragen, de Duitschers (6de en 7de Leger) die hen na de Fransche nederlaag op 20 Augustus tusschen Straatsburg en Metz op den voet waren gevolgd, vast te houden (punt 12). Op den 25sten bevonden zich de Fransche legers in de algemeene lijn Provençhères—Baccarat—Côte d'Essey (1ste Leger), Einvaux—Champenoux—Pont à Mousson (2de Leger). Dank zij vooral het optreden van het 1ste Leger (D u b a i l) kon J o f f r e verwachten, dat de toestand hier tot een evenwicht van krachten zou leiden, en het den Duitschers niet gelukken zou, de „Trouée de Charmes” binnen te dringen. Toch konden voorloopig aan deze legers geen krachten worden onttrokken; integendeel, van het op den 26sten Augustus opgeloste Armée d'Alsace (P a u), ging één brigade bij D u b a i l over. Het VII Legerkorps (punt 6), waarvan de 41ste Divisie door een reserve-divisie (63ste) werd vervangen, en de 8ste Cavaleriedivisie, werden per spoor naar West-Frankrijk vervoerd; de 41ste Divisie bleef alleen in den Elzas achter.

(Wordt vervolgd.)

Inhoud van Tijdschriften (N. O. I).

Indisch Militair Tijdschrift, December-aflevering 1919.

De beide eerste opstellen in deze aflevering opgenomen, hebben betrekking op de officiersopleiding.

In het eerste zet de kapitein F. Kroon, tot voor kort leeraar aan de K. M. A., nogmaals -- thans als antwoord aan den heer Jenaë (Sept.afl.) -- zijn zienswijze uiteen omtrent het al dan niet geven van lessen in het „vak paedagogie” en in het „vak psychologie” aan cadetten.

Kennis van deze wetenschappen acht hij voor den officier noodig; het ontvangen van onderricht in bedoelde vakken niet.

Wij staan hierin geheel aan de zijde van den heer Kroon en achten dergelijk onderwijs, dat maar al te licht voert tot het geven en opvolgen van schema's en recepten, minst genomen overbodig.

Iemand, zich teekenend „Me” bespreekt dan een gewijzigde officiersopleiding, aangezien hij de huidige te weinig wetenschappelijk vindt. Me nu, wil alle officieren een voortgezette studie laten maken hetzij te Delft, hetzij aan de Handelshoogeschool in Rotterdam, dan wel aan de Rijsschool te Amersfoort. De opleiding zou dan 7 jaren duren!

Wij kunnen niet zeggen, dat wij met dezen schrijver accoord gaan en zijn er van overtuigd, dat zijn plannen bij het tegenwoordige Nederland niet voor verwezenlijking vatbaar zullen blijken.

O. v. G. bepleit dan verder de instelling van een medies stamboek (medisch stamboek) voor alle militairen, vrouwen en kinderen. Een zeer goed voorstel -- Luitenant Milius van de marechaussée toont aan, dat de geregelde opvoer van vivres naar de binnen-Gajolanden niet is verzekerd terwijl tot besluit der artikelen de heer Roestkrabber (onwelluidender en minder aesthetische schuilnaam is haast niet denkbaar; om een rilling van te krijgen als men aan het geluid denkt) wijst op enkele onjuistheden in het schietvoorschrift voor de Infanterie.

Beschouwingen over de suppletoire oorlogsbegrooting tot slot.

Orgaan Ned. Ind. Off. Ver. December-aflevering 1919.

Dit nummer bevat een zoo groot aantal, meest kleine bijdragen, dat wij ze niet alle kunnen bespreken, zelfs ze niet zullen noemen.

Helaas moest deze aflevering aanvangen met een In Memoriam Generaal P. J. Spruyt, Chef van den Generalen Staf.

De van hooge waardeering voor karakter en verdiensten van den overledene getuigende woorden zijn blijkbaar door een van de, destijds onder de directe bevelen van den overledene dienende, officieren ge-

schreven en doen ons zien, hoe dit waardevolle leven weer, als zoo dikwijls in Indië, plotseling werd afgesneden.

Wij, die eveneens het voorrecht hebben gehad onder zijn directe leiding te mogen arbeiden, sluiten ons geheel aan bij hetgeen door den ons onbekenden steller is neergeschreven.

Onder de grootere bijdragen noemen wij het slot van de beschouwingen over de Barisankorpsen op Madoera door kapitein Prins, en het vervolg van de reisbeschrijving door Australië en Amerika van kapitein B.

Van de kleinere frappeerde ons een geestig geschreven verhandeling over de zonderlinge manie van taalpurificatie, welke sommigen nog steeds bezielt; tengevolge waarvan men komt tot onbegrijpelijk z.g. Hollandsch dat bovendien wemelt van fouten en Germanismen. 't Is alleszins begrijpelijk, dat deze schrijver met een en ander den draak steekt.

Verder een artikeltje geteekend S. S., over beperking van den militairen groet, waarin n.b. wordt voorgesteld om de beantwoording van dien groet, door korporaals en soldaten te brengen, maar achterwege te laten.

Onder de vele dwaze voorstellen, op het gebied van dien groet reeds gepubliceerd, verdient dit idee een eereplaats.

Behalve door de gebruikelijke overzichten, verslagen en mededeelingen, wordt dit nummer verder gevuld door begrootings- en traktementsbesprekingen.

W.

Boekaankondiging.

Luchtvaartkundige bibliotheek onder redactie van M. L. J. HOFSTEE, te Luitenant-vliegenier en R. J. CASTENDIJK, Res. Officier bij de L. A. Aflevering 3. De draadlooze telegrafie voor de luchtvaart. Deventer, 1919. AE. E. KLUIVER.

De schrijver dezer aflevering is de Eerste-luitenant der genie G. M. Claus. In een beknopte en heldere uiteenzetting in den aanvang van het boekje wordt den lezer den weg gewezen in de „draadlooze” wetenschap, door onder het Hoofdstuk „Opwekking en uitstraling van gedempte elektrische trillingen” achtereenvolgens te behandelen: de oorspronkelijke Marconi-methode, de methode van Prof. Braun, het smoorvonkensysteem, de functie van de antenne op het seinstation en het seinen der Morse-teekens. Daarna behandelt Schr. de radio-installaties op vliegtuigen (gedempt systeem), de ontvangst der draadlooze seintekens en het systeem der ongedempte golven waarbij de lezer kennis maakt met de nieuwste uitvindingen op het gebied der draadlooze techniek. Naast de in hoofdzaak buitenlandsche fabrikaten vinden we ook een Nederlandsch fabrikaat, de Philips-geluidversterkerlamp. Tot slot wijdt schrijver enkele bladzijden aan de draadlooze telefonie en de draadlooze orientatie. De aflevering is voorzien van een groot aantal schetsen en foto's hetgeen de bestudeering vergemakkelijkt.

De luchtvaartkundige bibliotheek heeft met deze publicatie een zeer goed werk verricht.

R.

De militaire bepalingen van den Volkenbond en Nederlands toekomstige legerorganisatie. Volksleger of politieleger? door J. SCHOON, Oud-Kapitein der Infanterie. Amsterdam, 1919. P. N. VAN KAMPEN EN ZOON.

Deze brochure vloeide uit Schr.'s pen in November 1919. Wij stellen dit voorop, omdat in de afgelopen maanden een beter inzicht in de bedoelingen van de Regeering kon worden verkregen; wij verwijzen bijv. naar de begrotingsdebatten en naar de memorie van toelichting bij het ingediende wetsontwerp tot toetreding van ons land bij den volkenbond.

Schr. vangt aan met een beschouwing over het verdrag van den volkenbond in het bijzonder wat betreft de daarin voorkomende militaire

bepalingen; hij „geloof” in dezen bond. Wij kunnen dit, helaas, niet; deze volkenbond kan geenszins onze sympathie wegdragen. Wel koesteren wij de hoop, dat eenmaal de hooge beteekenis, welke het begrip „volkenbond” behoort te omvatten, uit de handelingen van dien bond zal blijken; hetgeen de scheppers van den tegenwoordigen volkenbond tot nu toe hebben verricht stemt ons pessimistisch.

Schr. komt dan tot de vraag: volksleger of politieleger? Hij is niet te spreken over de houding der Regeering ten aanzien van het vraagstuk der weermacht en beschuldigt haar van koersverandering. Tegenover de door de Regeering benooidigde weermacht van 200.000 man, stelt Schr. een legersterkte van 25.000 à 30.000 man en zulks . . . in afwachting van de bekendmaking der plannen van den Raad van den Volkenbond.

„In tegenstelling” — zegt Schr. op bladz. 22 — „met de bij verschillende leden van de Tweede Kamer door den M. v. O. gewekte vrees als zou de Raad van den Volkenbond ons zware militaire eischen stellen, verwachten wij, — spatieering van ons, R. — dat Nederland slechts een zwak leger zal worden aanbevolen.” En voorts „dit leger zal bij de tegenwoordige politieke constellatie slechts behoeven te dienen tot passieve verdediging van onze kustlijn tegen een aanval uit het Oosten.”

Schr. treedt dan in een nadere beschouwing van het door hem aangeprezen Nederlandsch vrijwillig bondscontingent van 25.000 à 30.000 man, (vrijwilligers met 10 jaar dienstdienst en 1½ à 2 jaar eerste oefening; hoeveel zullen de kosten zijn? R.). Uit dat contingent worden ook de Politietroepen getrokken die de taak overnemen van de Kon. Marechaussee en van de Rijksveldwacht (blz. 29) Aan het slot der brochure vat Schr. zijne beschouwingen in een aantal conclusiën samen.

Bestond er thans een ware, oprechte volkenbond, veel van hetgeen Schr. betoogt, zouden wij tot het onze willen maken, nu achten wij de uitvoering van Schr.'s voorstellen . . . gewaagd en gevaarlijk.

R.

Orgaan van de Vereeniging van Officieren van de Nederlandsche Landmacht. Onder redactie van: C. C. DE GELDER, Majoor der Infanterie, Hoofdredacteur, E. H. VAN DEN AKKER, Kapitein van den Generalen Staf en A. J. MAAS, Kapitein der Vesting-Artillerie. *Middelburg*, GEBR. HILDERNISSE.

Met ingang van Januari 1920 geeft bovengenoemde Vereeniging een nieuw orgaan uit, waarvan het voor ons liggende nummer een eerste proeve is. Volgens haar „woord vooraf” rekt de Redactie vooral op die bijdragen, welke de officierspositie raken. Dit nummer opent met een zeer lezenswaardig artikel getiteld „Onze Taak” waarin er op wordt gewezen, dat de officieren de voorlichters van het volk behooren te

zijn waar het geldt het weerbaarheidsvraagstuk. In een volgend opstel „Zwijgen of Spreken,” wijst Schrijver op de dikwijls voorkomende plicht van spreken en van strijden voor zijne denkbeelden. Daarna worden onder den titel: „Twee belangrijke ontwerpen van wet” de Burgerlijke en de Militaire Pensioenwet (Ontwerpen Staatscommissie) met elkander vergeleken; eene vergelijking, die zeer ten nadeele van laatstgenoemd wetsontwerp uitvalt. De Heer Scharroo maakt in deze aflevering een aanvang met een reeks artikelen getiteld: „Schetsen over Lichamelijke Opvoeding” terwijl de Heer Huizer een woordt wijdt aan „De crises aan het Departement van Oorlog.” Het nummer sluit met een verhandeling over: „Uit de Volksvertegenwoordiging” door „M.” Ten slotte een overzicht van tijdschriften, enz.

Wij roepen het herboren orgaan een woord van welkom toe in de rij der militaire periodieken; gelet op de bekwame redactie, die de leiding in handen heeft genomen, kunnen wij er zeker van zijn, dat aan de bondsleden degelijke lectuur zal worden voorgezet.

R.

Het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië in 1914—1916, benevens eenige beschouwingen over onze marine, door F. BAUDUIN, Vice-admiraal b. d. *'s Gravenhage*, 1920. MARTINUS NIJHOFF. (Prijs f 4.20, gebonden f 6.—).

Een hoogst interessant boekwerk! Onzen gelukwensch aan den Schrijver voor zijn arbeid niet alleen, maar ook voor de gelukkige gedachte, welke hem tot het samenstellen daarvan noopte, juist in een tijd, waarin door zoovelen en van verschillende zijden getracht wordt, onze Marine te kleineeren, de door haar reeds geleverde prestaties over het hoofd te zien en haar waarde voor de toekomst uiterst gering te beteekenen.

Helder toont de Schrijver aan, van welk nut onze inderdaad zwakke scheepsmacht, die in de oorlogsjaren ons in Indië ten dienste stond, bij de handhaving van onze neutraliteit, nog is geweest; dat daarbij van officieren en manschappen zeer veel moest worden gevergd, vaak het uiterste; maar hoe, ondanks de moeilijke omstandigheden, waaronder werd gediend, allen hun plicht hebben gedaan op meer dan lofwaardige wijze.

Nog eens, Admiraal Bauduin heeft door het uitgeven van dit boek een goed werk verricht.

Bijzonder sympathiek was ons de clause, waarin de Schrijver beoogt, dat Nederland met en door zijn uitgestrekte koloniën, niet „maar een klein land” is, doch integendeel onder de groote Mogendheden behoort en wij alleen maar klein zijn, omdat men zich vaak zoo gaarne voor „slechts klein” aanziet.

Na in de eerste hoofdstukken uiteen te hebben gezet: hoe de toestanden in Indië waren bij het uitbreken van den oorlog; hoe onze

scheepsmacht stond voor de tweeledige en uiteenlopende taak om, ten eerste, de onzijdigheid over den geheelen Archipel te handhaven (waartoe splitsing noodig was) ten tweede, in geval van oorlog slag te leveren (waartoe bijeenhouden der krachten geboden werd); en met welke technisch onvolkomen middelen moest worden gewerkt, geeft de Schrijver een chronologisch overzicht, geïllustreerd door verscheidene fraaie foto's, van wat het Nederlandsche Eskader onder zijn, Schrijvers, bevel heeft moeten verrichten, in welk overzicht wij herhaaldelijk namen van vreemde schepen tegenkomen, die voor ons, toen destijds in Indië aanwezig, geen onbekenden zijn.

In hoofdstuk IV worden beschouwingen geleverd over de Marine, zooals de Schrijver zich deze in de toekomst denkt.

Hij waarschuwt daarin tegen overschatting van de waarde, aan onderzeebooten, speciaal aan hun gebruik bij de verdediging van Indië, toe te kennen; verder op de onmogelijkheid, om een vloot van klein-materieel — waarvan hij principieel geen voorstander is — tot haar recht te doen komen, wanneer men haar den steun van kruisers en deugdelijke moederschepen onthoudt.

Ten aanzien van het Personeelvraagstuk is ook Admiraal B a u d u i n van oordeel, dat in de eerste jaren niet valt te rekenen op een bemanning van de vloot met Inlanders, anders dan voor hulpdiensten. B e t e r dan Europeanen zullen zij zeker nooit voldoen.

Voor de Europeanen op de vloot sceppe men betere bestaansvoorwaarden, dient het tuchtstelsel te worden herzien en het verblijft in de tropen niet langer dan twee jaren te worden gerekt.

Samensmelting van het Departement van Marine met dat van Oorlog is, volgens Admiraal B a u d u i n „uit den booze”. De voorstanders er van staren a l l e e n op de verdediging van Nederland, welke e r a l l e e n bij gebaat zou kunnen zijn; Indië en de defensie aldaar zeker niet. Evenzoo keurt hij ook een splitsing van de Marine in een Indisch en een Hollandsch deel ten zeerste af, welke splitsing, naar zijne meening tot een uiteenvallen van beide deelen moet leiden.

Met de beschouwingen, door den Schrijver in de laatste hoofdstukken gegeven, kunnen wij vrijwel geheel instemmen.

Wij hopen van harte, dat het doel, hetwelk de heer B a u d u i n zich bij het schrijven van dit werk heeft voor oogen gesteld, n.l. het aantoonen, dat de Nederlandsche Staat een behoorlijke Zeemacht niet kan ontberen en het leveren van het bewijs, dat zelfs een zwakke vloot nog onontbeerlijke diensten kan bewijzen, geheel zal worden bereikt; en wij bevelen een ieder de bestudeering aan van dit belangrijke en tevens prettig leesbare boek.

Ter aankondiging ontvangen.

Der deutsche Generalstab in Vorbereitung und Durchführung des Weltkrieges, von H. VON KUHL, General der Infanterie z. D., Dr. phil., im Kriege Chef des Generalstabes der Ersten Armee, später der Heeresgruppe Kronprinz Rupprecht. *Berlin*, 1920. ERNST SIEGFRIED MITTLER UND SOHN. (Prijs Mk. 15, gebonden Mk. 18.)

Orgaan van de Vereeniging van Officieren van de Nederlandsche Landmacht. Onder redactie van: C. C. DE GELDER, Majoor der Infanterie, Hoofdredacteur, E. H. VAN DEN AKKER, Kapitein v. d. Gener. Staf en A. J. MAAS, Kapitein der Vesting-artillerie. *Middelburg*, GEBR. HILDERNISSE.

Het Nederlandsch Eskader in Oost-Indië 1914—1916, benevens eenige beschouwingen over onze marine door F. BAUDUIN, Vice-Admiraal b. d. 's *Gravenhage*, 1920. MARTINUS NIJHOFF. (Prijs f 4.20, gebonden f 6.—.)